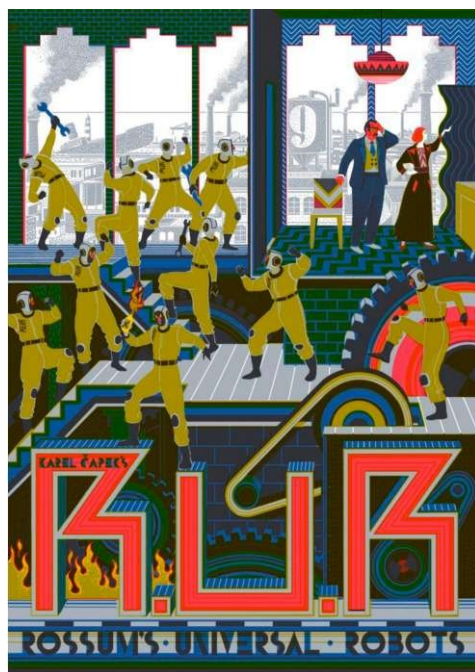

R. U. R.

Dramă colectivă în trei acte cu un prolog-comedie

Traducător: Felix Aderca

Editura pentru literatură universală

1968

Personajele

HARRY DOMIN, director general al societății *Rossum's*

Universal Robots.

ING. FABRY, director general tehnic al societății R.U.R.

DR. GALL, șeful secției de fiziologie și cercetări a societății

R.U.R.

DR. HALLBMBIBR, șeful institutului de psihologie și educație a

robotilor.

CONSULUL BUSMAN, director general comercial al societății

R.U.R.

ARHITECTUL ALQUIST, șeful de lucrări al societății R.U.R.

HELENA GLORY.

NANA, doica ei.

MARIUS, robot.

SULLA, robotină.

RADIUS și **DAMON**, roboți.

PRIMUL robot.

AL DOILEA robot.

AL TREILEA robot.

AL PATRULEA robot.

Robotul **PRIMUS**.

Robotina **HELENA**.

UN SERVITOR-robot și numeroși alți roboți.

DOMIN, în prolog, aproximativ 38 de ani, înalt, ras.

FABRY, ras de asemenea, blond, figură serioasă, trăsături fine.

HALLEMEIER, uriaș, zgomotos, cu mustață englezească

ruginie și chică roșie.

DR. GALL, mic, vioi, brunet.

BUSMAN, evreu gras, chel, miop.

ALQUIST, mai în vârstă ca ceilalți, îmbrăcat neglijent cu părul și barba mari, încărunțite. În restul dramei, toți cu zece ani mai în vârstă.

HELENA, foarte elegantă.

În piesă, toate personajele apar cu zece ani mai în vârstă.

ROBOȚII în prolog sunt îmbrăcați ca oamenii. Mișcările și vorbirea lor sunt reduse, fețele - lipsite de expresie, privirea fixă. În restul dramei poartă bluze de pânză, cingătoare de piele și pe piept un număr de alamă.

După prolog și după actul al doilea - pauză.

PROLOG

Birourile Direcției generale a societății Rossum's Universal Robots. Intrare, dreapta. Prin fereastra din fund se văd șiruri nenumărate de clădiri industriale. Stânga, alte camere ale direcției.

Domin, într-un fotoliu turnant, la un mare birou american. Lampă electrică, telefon interior, ustensile de scris. Pe peretele din stânga, telefon și hărți mari cu linii maritime și căi ferate, un calendar mare, un orologiu care arată că se apropie amiaza; pe peretele din dreapta, afișe tipărite: „Munca cea mai ieftină — roboți Rossum's", „Roboți tropicali, noua descoperire, o sută cincizeci dolari bucata", „Fiecare cu robotul lui", „Vrei să-ți ieftinești marfa? Comandă roboți Rossum's Universal". Mai departe alte hărți, un plan de linii maritime, o tabelă de însemnări telegrafice etc. Tot acest decor contrastează cu splendorul covor turcesc întins pe jos. La dreapta, o măsuță rotundă, o sofa, fotolii de piele și o bibliotecă în care, în loc de cărți, se află sticle de vin și lichior. La stânga o casă de fier. Lângă masa lui Domin o mașină de scris, la care scrie robotina SULLA.

DOMIN (*dictează*): „.... cât privește marfa care se va deteriora din pricina transportului, nu garantăm. Am atras atenția căpitanului dumneavoastră chiar la încărcare că vasul nu e potrivit pentru transportul roboților, astfel că deteriorarea

încărcăturii nu cade în sarcina noastră. Cu stimă, pentru
Rossum's Universal Robots, director general... Gata?

SULLA: Da.

DOMIN: Altă scrisoare. „Friedrichswerke, Hamburg. Data.
Confirmăm comanda dumneavoastră de cincisprezece mii de
roboți...” (*Sună telefonul interior. Domin ridică receptorul.*) Alo?
Aici Direcția generală. Da, firește, da, da, ca de obicei. Bine,
înțeleg, telegrafiază. Bine. (*Închide telefonul.*) Unde am rămas?

SULLA: „... confirmăm comanda dumneavoastră de
cincisprezece mii de roboți.”

DOMIN (*pe gânduri*): cincisprezece mii de roboți...
cincisprezece mii de roboți...

MARIUS (*intră*): Domnule director, o doamnă dorește...

DOMIN: Cine anume?

MARIUS: Nu știu.

(*Întinde o carte de vizită.*)

DOMIN (*citește*): Președintele Glory. Să poftească.

MARIUS (*deschide ușa*): Poftiți, vă rog.

(*Intră Helena Glory. Marius iese.*)

DOMIN (*ridicându-se*): Ce dorește doamna?

HELENA: Domnul director general Domin?

DOMIN: La dispoziția dumneavoastră.

HELENA: Vin la dumneavoastră...

DOMIN: ...cu recomandăția președintelui Glory. E de ajuns.

HELENA: Președintele Glory e tatăl meu. Eu mă numesc Helena
Glory.

DOMIN: Domnișoară Glory, ne simțim deosebit de onorați să...
să...

HELENA: ... să nu vă putem arăta ușa.

DOMIN: ...să putem saluta pe fiica scumpului președinte. Vă
rog, luați loc. Sullă, poți pleca.

(*Sullă iese.*)

DOMIN (*se așază*): Cu ce vă pot servi, domnișoară Glory?

HELENA: Am venit...

DOMIN: ...să vizitați uzina noastră care fabrică oameni. Ca toată lumea. Mă rog, am înțeles.

HELENA: Credeam că nu e voie să...

DOMIN: Să vizitați uzina, firește. Numai că toată lumea vine cu câte o carte de vizită, domnișoară Glory.

HELENA: Și dumneavoastră o arătați tuturor?...

DOMIN: Doar o mică parte. Fabricarea oamenilor artificiali, domnișoară, e secretul uzinei.

HELENA: Dacă ați ști cât de mult mă...

DOMIN: ...cât de mult vă interesează. Bătrâna Europă despre ce altceva vorbește?

HELENA: De ce-mi luați vorba din gură?

DOMIN: Vă rog să mă iertați. Voați, poate, să spuneți altceva?

HELENA: Voiam doar să întreb...

DOMIN: Dacă în mod excepțional aş putea să vă arăt uzina. Dar se înțelege, domnișoară Glory.

HELENA: De unde știți că tocmai asta voiam să întreb?

DOMIN: Pentru că toată lumea pune aceleași întrebări. *(Se ridică.)* În semn de deosebită atenție, domnișoară, am să vă arăt mai mult decât celorlalți... într-un cuvânt...

HELENA: Vă mulțumesc.

DOMIN: Cu obligația să nu trădați nimic din...

HELENA *(se ridică și-i întinde mâna)*: Aveți cuvântul meu de onoare.

DOMIN: Mulțumesc. Nu vreți să vă scoateți vâlul?

HELENA: A, vreți să vedeți dacă... Iertați-mă...

DOMIN: Mă rog?

HELENA: Măna, să-mi dați drumul.

DOMIN *(lăsându-i mâna)*: Scuzați!

HELENA *(scoțându-și vâlul)*: Vreți să vedeți dacă nu cumva sunt o spioană. Câtă prevedere!

DOMIN *(o privește plin de admirație)*: Hm... Desigur... Noi... suntem nevoiți...

HELENA: N-aveți încredere în mine?

DOMIN: Toată încrederea, domnișoară Hei... pardon, domnișoară Glory. De altfel, sunt cât se poate de încântat... Ați călătorit bine cu vaporul?

HELENA: Da. Pentru ce însă...

DOMIN: Pentru că... adică... vreau să spun că sunteți încă foarte tânără.

HELENA: Mergem chiar acum prin uzină? Nu?

DOMIN: Da. Vă dau cam douăzeci și doi... nu?

HELENA: Douăzeci și doi... de ce?

DOMIN: De ani.

HELENA: Douăzeci și unu. De ce vreți să știți?

DOMIN: Pentru că... pentru că... *(Cu entuziasm.)* Rămâneți mai multă vreme pe-aici, nu-i așa?

HELENA: Depinde de ce-o să-mi arătați din producția dumneavoastră...

DOMIN: Iar producția! Firește, domnișoară Glory, o să vedeți totul. Vă rog să luați loc. Vă interesează peripețiile descoperirii?

HELENA: Da, foarte mult!

(Se așază.)

DOMIN: Evident. *(Se așază pe birou, o privește pe Helena cu entuziasm. Vorbește repede.)* Prin 1920, bătrânul savant Rossum, marele filosof, pe atunci abia un tânăr învățăcel, a venit pe această insulă îndepărtată spre a studia fauna marină. Punct. A încercat apoi să imite materia vie, numită protoplasmă, cu ajutorul unor sinteze chimice, până a dat peste o substanță care avea aceleași proprietăți ca și materia vie, deși cu altă combinație chimică, asta în anul 1932, adică după patru sute patruzeci de ani de la descoperirea Americii. Uff!

HELENA: Știți textul pe dinafară?

DOMIN: Da. Fiziologia, domnișoară Glory, nu e specialitatea mea. Să continuu?

HELENA: Firește.

DOMIN *(solemn)*: Și atunci, domnișoară, savantul Rossum a scris printre formulele lui chimice următoarele: „Natura a găsit un singur chip de a organiza materia vie. Mai există, însă,

și un alt procedeu, mult mai simplu, mai eficient și mai rapid, de care natura habar n- a avut. Această nouă cale pe care s-ar fi putut dezvolta viața am descoperit-o eu astăzi." Nu uitați, domnișoară, că toate acestea le- a scris cu privire la... la cine știe ce soluție coloidală, pe care niciun câine n-ar fi mâncat-o. Vă rog să vi-l închipuiți în fața eprubetei, cugetând cum se poate zămisli de-aci un întreg arbore al vieții, cum se pot naște de-aci toate animalele, începând cu cine știe ce infuzori și sfârșind... sfârșind cu omul însuși. Un om din altă substanță decât noi! Domnișoară Glory, a fost o clipă unică!

HELENA: Și pe urmă?

DOMIN: Pe urmă? Această substanță trebuia silită să trăiască, trebuia să i se grăbească dezvoltarea, să se creeze tot felul de organe, oase, nervi și așa mai departe, apoi niște materii, catalizatori, enzime, hormoni etc. înțelegeți?

HELENA: N-n-nuu... Ba cred că da, nițeluș.

DOMIN: Eu deloc. El însă, cu ajutorul acelor mixturi, era în stare să facă tot ce dorea. Bunăoară, o meduză cu un creier ca al lui Socrate, sau un vierme de 50 metri lungime! Dar pentru că n-a avut niciun grăunte de haz, și-a pus în gând să creeze un vertebrat oarecare, sau chiar un om. Și s-a apucat de treabă.

HELENA: Cum?

DOMIN: S-a apucat să imite natura. La început, s-a căznit să facă un câine artificial. După câțiva ani de străduinți, a scos la iveală un fel de vițel pipernicit, care a murit peste câteva zile. O să- 1 vedeți în muzeul nostru. Atunci bătrânul Rossum și-a pus în gând să facă un om.

(*Tăcere.*)

HELENA: Și asta nu trebuie s-o spun nimănui?

DOMIN: Absolut nimănui.

HELENA: Păcat atunci că a ajuns în toate cărțile de citire.

DOMIN: Păcat. (*Sare de pe birou și se așază lângă*

Helena.) Dar știți dumneavoastră ce nu stă scris în cărțile de

citire? (*Ciocănindu-și fruntea.*) Că bătrânul învățat Rossum a fost un mare guguman.

Serios, domnișoară Glory, dar asta să rămână între noi. Țicnitul acela voia să facă oameni cu adevărat.

HELENA: Dar și dumneavoastră faceți oameni!

DOMIN: Cam așa ceva, domnișoară Helena. Dar bătrânul Rossum înțelegea lucrul acesta *ad litteram*. Voia, științificește, să-l detroneze pe Dumnezeu. Era un materialist feroce. Voia să ne dovedească - nici mai mult, nici mai puțin - că n-a fost nevoie de niciun fel de Dumnezeu. Ardea de dorința să facă un om leit cu noi. Vă pricepeți puțin la anatomie?

HELENA: Foarte puțin.

DOMIN: Ca și mine. Închipuiți-vă, își pusese în gând să creeze totul, până la ultima glandă, aidoma trupului omenesc. Mațe, amigdale, buric și... și alte lucruri de prisos, în sfârșit, până și... hm... glandele genitale.

HELENA: Dar acestea nu sunt...

DOMIN: ...nu sunt de prisos, știu. Dar când vrei să faci oameni artificiali, nu sunt... hm... deloc necesare.

HELENA: Pricep.

DOMIN: Vă voi arăta în muzeul nostru ce a creat el timp de zece ani. Trebuia să fie un om și a trăit mult și bine... trei zile! Bătrânul Rossum n-a avut gust de doi bani. Ceea ce a creat el făcea o impresie îngrozitoare. În schimb, înăuntru totul era ca la om. Da, o muncă extrem de migăloasă. După aceea a venit aci inginerul Rossum, nepotul bătrânului. Un cap genial, domnișoară Glory. Când a văzut ce născocise bătrânul, a zis: „E o nerozie să te căznești zece ani ca să faci un om. Dacă nu-l dăm gata mai repede decât îl face natura, ne putem lăsa păgubași!” Și s-a apucat el însuși să studieze anatomia.

HELENA: În cărți scrie altfel.

DOMIN (*se ridică în picioare*): În cărți e numai reclama plătită, plus câteva nerozii. Se spune bunăoară că bătrânul i-ar fi descoperit pe roboți. Bătrânul o fi fost el bun pentru vreo universitate, dar habar n-avea ce-i aia producție pe scară

industrială. își propusese să creeze oameni adevărați, niscaiva indieni noi, docenți sau idioți, pricepeți? Și numai tânărului inginer Rossum i-a trecut prin cap să fabrice niște mașini vii și inteligente, capabile să muncească. Ceea ce scrie prin cărți despre colaborarea celor doi învățați Rossum sunt palavre. S-au certat groaznic. Bătrânul ateist n-avea habar de industrie; tânărul l-a zăvorât într- un laborator, să-și bată capul cu avortonii lui, în vreme ce dânsul s-a apucat să rezolve problema inginereste. Bătrânul Rossum l-a blestemat și a mai confecționat doi monștri, până ce, într-o bună zi, a fost găsit mort în laborator. Iată toată povestea.

HELENA: Și tânărul?

DOMIN: Tânărul învățat Rossum a marcat o nouă eră. O nouă eră a producției, după era cea veche a cunoașterii. După ce a luat aminte la anatomia umană, și-a dat seama că prea era încălțată și că un bun inginer are menirea s-o simplifice. Așadar, s-a apucat să transforme anatomia și a cercetat tot ce putea fi înlăturat sau simplificat. În câteva cuvinte... domnișoară Glory, nu vă plictisește?

HELENA: Dimpotrivă, e grozav de interesant.

DOMIN: Așadar, tânărul Rossum și-a spus: Un om e o făptură... așa... să spunem, o făptură care simte bucurie, cântă la vioară, merge la plimbare și, în general, obișnuiește să facă o mulțime de lucruri care... care, de fapt, sunt de prisos.

HELENA: Ooo!...

DOMIN: Puțin răbdare. Care sunt de prisos când vrea să țeară sau să facă lucrări de calcul. Un motor Diesel n-are nevoie nici de ciucuri, nici de alte podoabe, domnișoară Glory. Și a făuri muncitori artificiali e același lucru ca și a făuri un motor. Fabricația trebuie să fie cât mai simplă, iar obiectul produs - cât mai bun și mai practic. Spuneți-mi, vă rog, care muncitor socotiți că e mai bun din punct de vedere practic?

HELENA: Mai bun? Firește, acela care... care... e mai cinstit... și mai devotat...

DOMIN: Nicidecum, muncitorul cel mai ieftin. Cel care are mai puține nevoi. Tânărul Rossum a născocit un muncitor cu

cele mai puține nevoi. Trebuia să-l simplific. A dat la o parte tot ceea ce nu slujea direct muncii. L-a înlăturat, cu alte cuvinte, pe om și l-a creat pe robot. Scumpă domnișoară Glory, roboții nu sunt oameni. Din punct de vedere mecanic, sunt mai perfecționați decât noi, au o uimitoare putere de înțelegere, dar le lipsește sufletul. O, domnișoară Glory, producția inginerului este, din punct de vedere tehnic, cu mult superioară produselor naturii.

HELENA: Se spune că omul e făptura lui Dumnezeu.

DOMIN: Cu atât mai rău. Dumnezeu habar n-a avut de tehnica modernă. O să mă credeți că tânărul Rossum a început prin a se erija în Dumnezeu?

HELENA: Cum vine asta?

DOMIN: Începuse să fabrice supraroboți. Muncitori uriași.

Namile de câte patru metri. Dar mamuții aceștia, vă rog să mă credeți, se spărgeau.

HELENA: Se spărgeau?

DOMIN: Da. Din te miri ce, își rupeau ba un picior, ba altceva.

Fără îndoială, planeta noastră e cam mică pentru uriași. Acum facem numai roboți de mărime naturală și cu înfățișarea unor oameni foarte agreabili.

HELENA: Cei dintâi roboți i-am văzut la noi. I-a cumpărat

administrația noastră. Vreau să spun: i-a angajat la lucru.

DOMIN: I-a cumpărat, scumpă domnișoară. Roboții sunt de vânzare.

HELENA: ...ca măturători de stradă. Au fost văzuți măturând.

Sunt atât de ciudați, atât de tăcuți!

DOMIN: Ați văzut-o pe dactilografa mea?

HELENA: N-am băgat de seamă.

DOMIN (*sună*): Societatea noastră pe acțiuni *Rossum's Universal Robots* nu fabrică un singur fel de marfă. Avem roboți mai fini și roboți mai primitivi. Cei fini trăiesc până pe la douăzeci de ani.

HELENA: Și după aceea... dispar?

DOMIN: Da, se uzează.

(*Intră Sulla.*)

DOMIN: Sulla, prezintă-te domnișoarei Glory.
HELENA (*se ridică și îi întinde mâna*): Îmi pare bine. Trebuie să-ți fie foarte neplăcut să locuiești aici, departe de lume. Nu-i așa?
SULLA: Nu știu, domnișoară Glory. Vă rog, luați loc.
HELENA (*la loc*): De unde ești, domnișoară?
SULLA: De aici, din fabrică.
HELENA: A, te-ai născut aici?
SULLA: Da, sunt fabricată aici.
HELENA (*sare în sus*): Cum?
DOMIN (*râde*): Sulla nu e om, domnișoară, Sulla e un robot.
HELENA: Te rog să mă ierți....
DOMIN (*punând mâna pe umărul Sullei*): Sulla nu e supărată. Privești, domnișoară, ce fel de piele fabricăm noi. Puneți-i mâna pe obraji.
HELENA: O, nu, nu!
DOMIN: N-o să recunoașteți că e din altă materie decât noi. Vă rog, vă rog, priviți, are puful tipic al blondinelor. Numai ochii sunt puțin cam.... Cât privește părul... întoarce-te, Sulla!
HELENA: încetați, vă rog!
DOMIN: Sulla, spune-i ceva domnișoarei. E un oaspete prețios.
SULLA: Vă rog, domnișoară, luați loc. (*Se așază amândouă.*) Ați călătorit bine?
HELENA: Da, desigur.
SULLA: Să nu vă întoarceți cu vasul *Amélie*, domnișoară Glory, barometrul e în scădere serioasă, a ajuns la 705. Așteptați mai bine *Pensylvania*. E un vapor sigur și bun.
DOMIN: Viteza?
SULLA: Douăzeci de noduri pe oră. Tonajul: douăsprezece mii.
DOMIN (*râde*): Destul, Sulla, destul. Acum arată-ne cum vorbești franțuzește.
HELENA: Știi franțuzește?
SULLA: Cunosc patru limbi. Scriu: *Dear sir, Monsieur, Signore, Geehrter Herr, stimate domn!*
HELENA (*sare în sus*): Mă păcăliți! Asta e șarlatanie! Sulla nu e un robot. Sulla e o fată ca mine. Sulla, e rușinos! Ce înseamnă comedia asta?

SULLA: Sunt un robot.
HELENA: Nu e adevărat, nu e adevărat, minți! O! Sulla, iartă-mă, știu, ai fost silită pentru reclamă! Sulla, ești o fată ca mine, nu-i așa? Mărturisește!
DOMIN: Îmi pare rău, domnișoară Glory, dar Sulla e un robot.
HELENA: Minciună!
DOMIN (*ridicându-se*): Așa-a?! (*Sună.*) Iertați-mă, domnișoară, trebuie, așadar, să vă conving.
(*Intră Marius.*)
DOMIN: Marius, du-o pe Sulla în sala de disecție, să fie spintecată! Repede!...
HELENA: Unde?
DOMIN: În sala de disecție. Și după ce va fi tăiată, vă rog să vă uitați bine la ea.
HELENA: Nu, nu mă duc!
DOMIN: Să avem iertare, ați pomenit cuvântul „șarlatanie”!
HELENA: Îngăduiți să fie ucisă?
DOMIN: Mașinile nu pot fi ucise.
HELENA (*îmbrățișând-o pe Sulla*): Nu-ți fie teamă, Sulla! N-am să te las! Spune, scumpa mea, toată lumea se poartă atât de rău cu tine? N-ar trebui să îngădui, auzi? N-ar trebui, Sulla!...
SULLA: Sunt robot.
HELENA: Ce-are a face? Roboții sunt oameni ca și noi, Sulla. Ai să te lași să fii spintecată?... SULLA: Da.
HELENA: Cum, nu ți-e teamă de moarte? SULLA: Nu știu, domnișoară Glory. HELENA: Știi ce ți se va întâmpla? SULLA: Da. N-am să mă mai pot mișca. HELENA: E groaznic! DOMIN: Marius, prezintă-te domnișoarei! MARIUS: Marius, robot.
DOMIN: Ai s-o duci pe Sulla în sala de disecție? MARIUS: Da.
DOMIN: O să-ți pară rău după ea?
MARIUS: Nu știu.
DOMIN: Ce se va întâmpla cu ea?
MARIUS: Nu se va mai mișca. Va fi aruncată în malaxor. DOMIN: Asta înseamnă moarte, Marius. Ți-e teamă de moarte? MARIUS: Nu.

DOMIN: Vedeti, domnișoară Glory, roboții nu țin la viață. N-ar avea de ce. N-au niciun fel de bucurii. Sunt mai puțin decât firul de iarbă.

HELENA: O, încetați! Trimiteți-i cel puțin de aci! DOMIN: Marius, Sulla, duceți-vă!

(Sulla și Marius ies.) HELENA: Sunt groaznici! Iar ceea ce faceți e monstruos! DOMIN: De ce e monstruos?

HELENA: Nu știu. De ce... de ce i-ați dat numele Sulla? DOMIN: Nu-i un nume drăguț?

HELENA: E un nume bărbătesc. Sulla a fost un dictator roman. DOMIN: O, și noi care credeam că Marius și Sulla au fost niște amantii!

HELENA: Nu. Marius și Sulla au fost niște comandanți de oști care au luptat în anul... în anul... Nu mai știu. DOMIN: Veniți la fereastră! Ce vedeți acolo? HELENA: Niște zidari.

DOMIN: Sunt roboți. Toți lucrătorii noștri sunt roboți. Iar acolo, jos, ce vedeți?

HELENA: Un birou.

DOMIN: E contabilitatea. Și înăuntru?

HELENA: Mai mulți funcționari.

DOMIN: Sunt roboți. Toți funcționarii noștri sunt roboți...

Până vizitați fabrica...

(În clipa aceea se aud fluierături și sirene.)

DOMIN: Amiaza. Roboții nu știu când să lase lucrul. La ora două vă arăt dozele.

HELENA: Ce fel de doze?

DOMIN *(sec)*: Putinile de amestecat coca. În fiecare se amestecă material pentru una mie roboți. Apoi butoaiele pentru fificați, creieri și așa mai departe. Veți vizita și fabrica de oase. După aceea am să vă arăt țesătoria.

HELENA: Ce fel de țesătorie?

DOMIN: Țesătoria de nervi. Țesătoria de vine. O țesătorie de unde ies dintr-odată zeci de kilometri de țesături limfatice. Totul trece apoi în secția de montaj, unde se assemblează roboții, știți, ca la automobile. Fiecare muncitor adaugă doar o

piesă, iar conveierul transportă semifabricatul la al doilea, la al treilea muncitor și așa mai departe. E un spectacol captivant. Apoi vine uscătoria și, în sfârșit, magazia, unde noile fabricate încep să lucreze.

HELENA: Pentru Dumnezeu, încep să funcționeze atât de repede?

DOMIN: Pardon. Funcționează ca orice mobilă nouă. Se obișnuiesc cu existența. Se sudează pe dinăuntru. Multe lucruri cresc cu totul din nou. Înțelegeți, trebuie să lăsăm puțin loc și dezvoltării naturale. Între timp, fabricatele sunt șlefuite.

HELENA: Cum adică?

DOMIN: Cum ar fi pentru oameni, bunăoară, școala. Învață să vorbească, să scrie, să socotească. Au, de altfel, o memorie extraordinară. Dacă le citești dintr-un lexicon de douăzeci de volume, sunt în stare să-ți repete totul aidoma, cuvânt cu cuvânt. Ceva nou nu le trece niciodată prin gând. Ar putea să-și continue instrucțiunea și la universitate. Sunt apoi clasificați și expediați. Zilnic cincisprezece mii de bucăți, în afara unui anumit procent de rebutați, care sunt aruncați în malaxoare... și așa mai departe, și așa mai departe.

HELENA: Sunteți supărat pe mine?

DOMIN: Nicidecum, ferit-a sfântul! Numai că am fi putut vorbi despre alte lucruri. Suntem doar o mână de oameni aici, între sute de mii de roboți, și nicio femeie. Nu vorbim toată ziua decât despre fabricație. În fiecare zi. Parcă am fi blestemați, domnișoară Glory.

HELENA: Îmi pare atât de rău că am spus... că... ați mințit...

(Bătaie în ușă.)

DOMIN: Intrați, prieteni!

(Apar din stânga, ing. Fabry, dr. Gali, dr. Hallemeier și arhitectul Alquist.)

DR. GALL: V-am deranjat cumva?

DOMIN: Pofțiți, pofțiți! Domnișoară Glory, dați-mi voie: Alquist, Fabry, Gali, Hallemeier. Fiica președintelui Glory. HELENA

(*Încurcată*): Bună ziua. FABRY: Nici nu bănuiam... DR. GALL: Ce onoare... ALQUIST: Fiți binevenită, domnișoară Glory.
(*Din dreapta năvălește Busman.*) BUSMAN: Alo! Ce-i aici?
DOMIN: Vino-ncoace, Busman! Țsta-i Busman al nostru, domnișoară. Fiica președintelui Glory. HELENA: Mă bucur.
BUSMAN: Ce cîste! Domnișoară Glory, permiteți să anunțăm ziarele că ați avut bunăvoința să ne vizitați? HELENA: Nu, nu, vă rog! DOMIN: Vă rog, domnișoară, luați loc.
BUSMAN, DR. GALL, FABRY (*împingând câte un fotoliu*): Mă rog... Pofțiți... Iertare...
ALQUIST: Domnișoară Glory, cum ați călătorit?
DR. GALL: Rămâneți mai multă vreme la noi?
FABRY: Ce părere aveți despre fabrică, domnișoară Glory?
HALLEMEIER: Ați călătorit cu vasul *Amélie*?
DOMIN: Tăcere! Lăsați-o pe domnișoara Glory să vorbească!
HELENA (*lui Domin*): Dar ce să le spun?
DOMIN (*mirat*): Ce doriți.
HELENA: Trebuie... pot să vorbesc deschis?
DOMIN: Firește.
HELENA (*șovăie, apoi cu o hotărâre disperată*): Spuneți-mi, vă rog, nu vă supără niciodată, pe niciunul dintre dumneavoastră, felul cum vă tratează... FABRY: Cine, vă rog? HELENA: Oamenii! (*Toți se privesc nedumeriți.*)
ALQUIST: Pe noi?
DR. GALL: Ce vreți să spuneți?
HALLEMEIER: Mii de tunete!...
BUSMAN: Ferit-a sfântul, domnișoară Glory!
HELENA: Nu simțiți că ați putea trăi mai bine?
DR. GALL: Se poate, domnișoară, dar ce înțelegeți prin asta?
HELENA: Că... (*îzbucnește.*) Că e odios! Că e groaznic! (*Se ridică.*) Toată Europa vorbește de ceea ce se petrece la dumneavoastră. De aceea am și venit aici, să văd cu ochii mei, și e de o mie de ori mai rău decât mi-aș fi putut închipui. Cum puteți tolera?...
ALQUIST: Ce să tolerăm?

HELENA: Situația în care vă aflați. Pentru numele lui Dumnezeu, doar sunteți oameni ca și noi, ca toți cei din Europa, ca toată lumea! E scandalos, e nedemn cum trăiți!...

BUSMAN: Pentru Dumnezeu, domnișoară!

FABRY: Stați, prieteni, are un dram de dreptate. Trăim aici ca Pieile Roșii. Asta e sigur.

HELENA: Mai rău decât Pieile Roșii! Îmi dați voie, o! Îmi dați voie să vă zic „fraților”?

BUSMAN: Mă rog, de ce nu?

HELENA: Fraților, n-am venit aici în calitate de fiică a președintelui. Fraților, Liga Umanității are azi peste două sute de mii de membri. Două sute de mii de oameni sunt alături de voi și vă oferă ajutorul lor.

BUSMAN: Două sute de mii de oameni! Asta e ceva!

FABRY: Vă spuneam eu. Tot bătrâna Europă e în frunte! Nu ne- a uitat. Vrea să ne vină în ajutor.

DR. GALL: Ce ajutor? Vreun teatru?

HALLEMEIER: Vreo orchestră?

HELENA: Mai mult.

ALQUIST: Vă lasă să rămâneți aici?

HELENA: O, nu e vorba de mine. Eu pot să rămân aici oricât va fi nevoie.

BUSMAN: Doamne sfinte, ce bucurie!

ALQUIST: Domin, mă duc să pregătesc camera cea mai bună pentru domnișoara.

DOMIN: Așteaptă nițeluș. Mi se pare că... domnișoara Glory n-a spus încă tot ce avea de spus.

HELENA: Nu, nu încă. Vă rog, însă, să nu mă mai întrerupeți.

DR. GALL: Harry, ia aminte!

HELENA: Vă mulțumesc. Eram sigură că o să-mi luați apărarea.

DOMIN: Dați-mi voie, domnișoară Glory. Credeți că în clipa de față stați de vorbă cu niște roboți?

HELENA (*perplexă*): Dar cu cine?

DOMIN: Îmi pare rău, însă dumnealor sunt oameni ca și dumneavoastră. Ca toți europenii.

HELENA (*către ceilalți*): Cum, nu sunteți roboți?
BUSMAN (*râde cu hohote*): Da' de unde!
HALLEMEIER: Brr! Asta mai lipsea, să fim roboți!
DR. GALL (*râde*): Doamne ferește!
HELENA: Dar... e cu neputință!
FABRY: Pe onoarea mea, domnișoară, nu suntem roboți!
HELENA (*către Domin*): De ce mi-ați spus atunci că toți funcționarii dumneavoastră sunt roboți?
DOMIN: Da, funcționarii. Nu însă și directorii. Îmi dați voie, domnișoară Glory: inginer Fabry, director general tehnic al societății *Rossum's Universal Robots*. Doctor Gali, șeful secției de fiziologie și cercetări. Doctor Hallemeier, șeful institutului de psihologie și educație a roboților. Consul Busman, director general comercial și arhitectul Alquist, șeful de lucrări al societății *Rossum's Universal Robots*.
HELENA: Iertați-mă, domnilor, dacă... dacă... ceea ce v-am spus e groaznic, nu?
ALQUIST: Ferească Dumnezeu, domnișoară Glory. Vă rog, luați loc.
HELENA (*la loc*): Sunt o proastă. Acum, fără îndoială, o să mă expediați de-aici cu primul vapor.
DR. GALL: Pentru nimic în lume, domnișoară. De ce să vă expediem?
HELENA: Pentru că acum știți ce urmăresc: să provoc răsccoală printre roboții dumneavoastră.
DOMIN: Scumpă domnișoară Glory, au mai venit la noi până acum sute de mântuitori și de profeți. Fiecare vapor care acostează aduce câte unul. Misionari, anarhiști, ostași ai Armatei Salvării și alții. E de mirare câte secte și câți proști sunt pe lumea asta!
HELENA: Și le dați voie să vorbească roboților?
DOMIN: De ce nu? Până acum nu s-a întâmplat nimic. Roboții iau aminte, și-atâta tot. Nici nu râd măcar de câte li se spun. Ce-i drept, lucrul pare de necrezut. Dacă vă face plăcere,

scumpă domnișoară, vă pot conduce la magazia roboților. Avem acolo vreo trei sute de mii.

BUSMAN: Trei sute patruzeci și șapte de mii.

DOMIN: Da. Le puteți spune tot ce poftiți. Puteți să le citiți din Biblie, din tabela de logaritmi, din ce doriți. Să le predicați chiar drepturile omului.

HELENA: O, sunt convinsă că... dacă le-ar arăta cineva puțină dragoste...

FABRY: Cu neputință, domnișoară Glory. Nimic mai străin omului decât un robot.

HELENA: Atunci, de ce-i fabricați?

BUSMAN: Ha-ha-ha! Asta-i bună! De ce fabricăm roboți!

FABRY: Ca să muncească, domnișoară! Un robot înlocuiește doi lucrători și jumătate. Prea era imperfectă mașina omenească, domnișoară Glory. Odată și odată trebuia să fie înlăturată.

BUSMAN: Era prea costisitoare.

FABRY: Avea prea puțină capacitate de lucru. Nu mai corespundea cerințelor tehnicii moderne. Și, în al doilea rând... în al doilea rând... e un mare progres faptul că... vă rog să mă iertați.

HELENA: Mă rog.

FABRY: Vă rog să mă iertați. E un mare progres faptul că putem naște... cu ajutorul mașinii. E mai comod și mai rapid. Orice accelerare reprezintă un progres, domnișoară. Natura habar n-avea de acest tempo al muncii moderne. Toată perioada copilăriei e un timp pierdut în zadar, un timp irosit, domnișoară Glory. Și, în al treilea rând...

HELENA: O, vă rog să încetați!

FABRY: Mă rog. Și ce urmărește, dacă-mi dați voie, Liga... Liga... acea Ligă a Umanității?

HELENA: În primul rând... da, în primul rând, să-i ocrotească pe roboți și... și... să le asigure un... tratament omenesc.

FABRY: Scopul nu e de lepădat. Să tratezi omeneste o mașină! Pe cîntea mea, asta îmi place. Nici mie nu-mi plac lucrurile stricate. Vă rog, domnișoară Glory, să ne înscriseți pe toți ca

membri corespondenți, membri activi și membri fondatori ai Ligii dumneavoastră.

HELENA: Nu, nu m-ați înțeles. Noi vrem... în primul rând... vrem să-i eliberăm pe roboți!

HALLEMEIER: Și în ce fel, mă rog?

HELENA: Purtându-ne cu ei... ca și cu oamenii.

HALLEMEIER: Aha! Nu cumva vreți să le dăm drept de vot și salariu?

HELENA: Firește!

HALLEMEIER: Prea bine. Și ce să facă cu banii?

HELENA: Să-și cumpere... ce le trebuie... să se bucure...

HALLEMEIER: Foarte drăguț, domnișoară; numai că roboții n-au niciun fel de bucurii. Și ce să-și cumpere? Poți să-i hrănești cu ananas, cu paie, cu ce poțeste; lor le e totuna, întrucât n-au simțul gustului. Ei nu se interesează de nimic, domnișoară Glory. Și nimeni n-a văzut până acum vreun robot zâmbind.

HELENA: De ce... de ce... de ce nu-i faceți mai fericiți?

HALLEMEIER: Nu se poate, domnișoară Glory. Nu sunt decât niște roboți, fără voință proprie, fără pasiuni, fără istorie, fără suflet.

HELENA: Fără dragoste și fără capacitatea de a se revolta?

HALLEMEIER: Se înțelege de la sine. Roboții nu iubesc pe nimeni. Nu se iubesc nici măcar pe ei. Revoltă? Nu știu.

Arareori, câteodată...

HELENA: Ce?

HALLEMEIER: Nimic, în definitiv. Sunt uneori întrucâtva turbulenți. Așa, un fel de epilepsie, pricepeți? Noi o numim robot- crampă. Vezi pe câte unul că dă de pământ cu ce-i cade sub mână, rămâne țeapăn și scrâșnește din dinți. Suntem nevoiți să-l aruncăm în malaxor. E vorba, probabil, de o tulburare a organismului.

DOMIN: Un defect de fabricație.

HELENA: Nu, nu, e sufletul lor!

FABRY: Vă închipuiți oare că sufletul începe să se manifeste prin scrâșniri din dinți?

DOMIN: Defectul va fi înlăturat, domnișoară Glory. Doctorul Gali a și inițiat niște experiențe în această direcție.

DR. GALL: Nu tocmai, Domin. Acum fac nervi care reacționează la durere.

HELENA: Care reacționează la durere?

DR. GALL: Da. Roboții aproape că nu simt nicio durere fizică.

Tânărul Rossum a limitat din cale-afară sistemul lor nervos, ceea ce s-a dovedit a fi nerentabil. Va trebui să introducem suferința.

HELENA: De ce? De ce? Dacă nu le-ați dat suflet, de ce să le dați suferința?

DR. GALL: Din motive industriale, domnișoară Glory. Robotul își face de multe ori singur rău, pentru că nu simte durere; fie că-și vără mâna în mașină și-și rupe un deget, fie că-și sparge capul, îi e totuna. Trebuie să-i dăm durerea: ocrotire automată.

HELENA: Vor fi oare mai fericiți când vor putea simți durerea?

DR. GALL: Dimpotrivă, dar din punct de vedere tehnic vor fi superiori.

HELENA: De ce nu le creați un suflet?

DR. GALL: E un lucru care nu stă în puterea noastră.

FABRY: N-avem niciun interes.

BUSMAN: Ar scumpi marfa. Pentru numele lui Dumnezeu, frumoasă domnișoară, o vindem atât de ieftin! O sută douăzeci de dolari bucata, gata îmbrăcat. Acum cincisprezece ani costa zece mii de dolari. Acum cinci ani le mai cumpăram hainele; azi avem țesătorie proprie, ba mai și exportăm textile de cinci ori mai ieftin decât alte fabrici! Domnișoară Glory, cât plătiți dumneavoastră, vă rog, pentru un metru de stofă?

HELENA: Nu... nu știu... am uitat.

BUSMAN: Doamne, Dumnezeule! Și vreți să întemeiați o Ligă a Umanității!... Azi stofa e de trei ori mai ieftină decât înainte, domnișoară; toate prețurile au ajuns la o treime și vor scădea tot mai mult, tot mai mult, tot mai mult! Pricepeți?

HELENA: Nu.

BUSMAN: Acest lucru, domnișoară, înseamnă că a scăzut prețul muncii. Căci un robot, cu hrană cu tot, costă pe oră trei sferturi dintr-un cent! E o plăcere, domnișoară: fabricile sau se vor grăbi să cumpere roboți, ca să-și ieftinească producția, sau vor fi silite să închidă porțile.

HELENA: Da, și-i vor arunca pe muncitori în stradă.

BUSMAN: Ha-ha-ha, se-nțelege! Dar, în același timp, am aruncat cinci sute de mii de roboți tropicali în pampasurile argentinienne, să cultive grâu! Fiți bună, vă rog, și spuneți-mi: cât costă la dumneavoastră o pâine?

HELENA: Nu știu.

BUSMAN: Ei, vedeți? Acum, în bătrâna dumneavoastră Europă, costă numai doi cenți. Și e pâinișoara *noastră*, știți asta? Doi cenți o pâine. Și Liga Umanității habar n-are! Ha-ha-ha, domnișoară Glory, nu știți ce înseamnă o bucată de pâine prea scumpă, ce însemnătate are asta pentru cultură și așa mai departe. În schimb, peste cinci ani, uite, pariem?

HELENA: Nu înțeleg...

BUSMAN: Că peste cinci ani prețurile vor scădea de zece ori! Oamenii buni, peste cinci ani vom înota în grâu și în tot felul de alte mărfuri!

ALQUIST: Da, și toți muncitorii de pe glob vor fi fără lucru.

DOMIN (*ridicându-se*): Da, Alquist. Da, domnișoară Glory. Dar în zece ani roboții *Rossum's Universal Robots* vor produce atâta grâu, atâtea textile, atâtea mărfuri de tot soiul, încât obiectele nu vor mai avea niciun preț. Fiecare va lua cât îi va trebui. Nu vor mai fi lipsuri. Da, muncitorii vor fi fără lucru. Dar nici nu va mai fi nevoie de muncă. Totul va fi împlinit de mașinile vii. Iar omul va face numai ceea ce-i va plăcea. Va trăi numai spre a se desăvârși.

HELENA (*se ridică*): Așa va fi?

DOMIN: Așa va fi. Nu se poate altfel. Se vor petrece, poate, lucruri îngrozitoare mai înainte, domnișoară Glory. Dar n-avem nicio putere spre a le împiedica. Omul însă va înceta să-l mai slujească pe om și să mai fie robul materiei moarte. Nimeni

nu-și va mai plăti pâinea cu viața sa și cu ură. Omul nu va mai fi muncitor sau funcționar, nu va mai extrage cărbuni, nu va mai sta în fața strungului care nu-i aparține. Omule, nu-ți vei mai risipi sufletul în munca pe care o blestemi!

ALQUIST: Domin! Domin! Ceea ce ne înfățișezi prea seamănă a rai. Domin, era ceva bun în muncă, ceva măreț în umilință! Ah, Harry! Era un fel de virtute în muncă și în osteneală!

DOMIN: Se poate să fi fost așa. Dar nu trebuie să ținem socoteală de ceea ce se pierde, dacă vrem să schimbăm lumea, așa cum e ea de la Adam încoace. Adam, Adam, nu-ți vei mai agonisi pâinea în sudoarea frunții! Nu vei mai suferi de foame și de sete, de oboseală și umilință; te vei întoarce din nou în raiul în care erai hrănit de mâna Domnului. Vei fi liber și mândru, nu vei mai avea altă îndatorire, altă muncă, altă grijă decât propria ta desăvârșire. Vei fi încununarea întregii creațiuni.

BUSMAN: Amin!

FABRY: Facă-se voia ta!

HELENA: M-ați năucit de tot. Sunt o proastă. Aș vrea... aș vrea să cred în ceea ce spuneți.

DR. GALL: Sunteți mai tânără decât noi, domnișoară Glory; veți mai apuca toate acestea.

HALLEMEIER: Negreșit. Cred că domnișoara Glory ar putea lua o gustare cu noi.

DR. GALL: Se-nțelege! Domin, roag-o din partea noastră a tuturor.

DOMIN: Domnișoară Glory, faceți-ne această deosebită cinste!

HELENA: Dar asta înseamnă... Cum aș putea...

FABRY: Pentru Liga Umanității, domnișoară.

BUSMAN: în cinstea ei.

HELENA: O, în cazul acesta... poate...

FABRY: Ura!... Domnișoară Glory, dați-mi voie...

DR. GALL: Mă scuzați.

BUSMAN: Dumnezeuule, și eu care trebuia să trimit o telegramă!...

HALLEMEIER: Mii de tunete! Că uituc sunt! Cum am uitat...
(*Toți, afară de Domin, ies grăbiți.*)

HELENA: De ce pleacă toți?

DOMIN: Se duc să gătească, domnișoară.

HELENA: Ce să gătească?

DOMIN: Gustarea, domnișoară Glory. Pentru noi gătesc roboții, dar... pentru că n-au simțul gustului, nu e de ajuns... Hallemeier știe să facă niște fripturi minunate. Gali se pricepe la sosuri, iar Busman e specialist în omlete...

HELENA: Dumnezeuule! Un adevărat banchet! Și ce știe să facă domnul... arhitect?

DOMIN: Alquist? Nimic. El pune masa, iar Fabry face rost de fructe. O gustare modestă, domnișoară Glory.

HELENA: Voiam să vă întreb...

DOMIN: Și eu voiam să vă întreb ceva. (*Își pune ceasornicul pe masă.*) Nu ne-au mai rămas decât cinci minute.

HELENA: Vă ascult.

DOMIN: Mă scuzați, dumneavoastră ați vrut să întrebați mai întâi.

HELENA: Poate că nu se cuvine să întreb tocmai eu, dar... de ce fabricați roboți-femei, dacă... dacă...

DOMIN: ...dacă sexul în această întreprindere n-are nicio însemnătate?

HELENA: Exact.

DOMIN: Există o anumită cerere, pricepeți dumneavoastră. Fete- n casă, vânzătoare, secretare... așa s-au obișnuit oamenii.

HELENA: Și... și, spuneți-mi, vă rog, roboții-bărbați... și robotinele...unii față de ceilalți... sunt... absolut...

DOMIN: Absolut indiferenți, scumpă domnișoară. Nici urmă de vreo înclinare oarecare.

HELENA: O, dar e îngrozitor!

DOMIN: De ce?

HELENA: E atât... atât... de nefiresc! Nu știi dacă trebuie să-ți pară respingător acest lucru... sau de dorit... sau, poate...

DOMIN: ...de compătimit.
HELENA: Da, mai curând asta! Dar să încetăm cu asta!
Vă rog, ce-ați vrut să mă întrebați?
DOMIN: Vreau să vă întreb, domnișoară Glory, dacă ați fi dispusă să mă acceptați?
HELENA: Cum adică: să vă accept? DOMIN: Ca soț.
HELENA: Oh! Cum v-a putut trece prin minte așa ceva? DOMIN
(uitându-se la ceas): Mai sunt trei minute. Dacă nu mă luați pe mine, va trebui să vă alegeți pe unul din ceilalți cinci. HELENA: Doamne ferește! De ce trebuie să aleg? DOMIN: Pentru că unul după altul vă vor cere mâna. HELENA: Credeți că o să îndrăznească?
DOMIN: Îmi pare foarte rău, domnișoară Glory. Se pare că s-au îndrăgostit de dumneavoastră.
HELENA: O, nu! Să nu facă asta! Uite... plec, plec îndată!
DOMIN: Helena, cred că n-ai să le faci figura să-i refuzi.
HELENA: Dar nu pot... nu pot... să vă iau pe toți șase! DOMIN: Nu, dar cel puțin pe unul. Dacă nu pe mine, iată, pe Fabry.
HELENA: Nu vreau. DOMIN: Pe doctorul Gali.
HELENA: Nu, nu, ajunge! Nu vreau pe nimeni! DOMIN: Au mai rămas două minute. HELENA: Dar e îngrozitor! Luați-vă o robotină! DOMIN: Robotinele nu sunt femei.
HELENA: Aha, vasăzică asta vă lipsește! Ați lua probabil pe cea dintâi femeie care v-ar ieși în cale!
DOMIN: Au fost destule pe-aici, Helena. HELENA: Tinere?
DOMIN: Tinere.
HELENA: De ce nu v-ați ales una?
DOMIN: Pentru că nu mi-am pierdut capul niciodată.
Acum, însă, da. De cum ți-ai scos vâlul.
HELENA (după o scurtă pauză): Știu. DOMIN: Mai avem un minut.
HELENA: Dar nu vreau, pentru numele lui Dumnezeu!
DOMIN (îi pune mâinile pe umeri): Încă un minut. Sau mi-arunci în obraz ceva îngrozitor, și atunci te las. Sau... sau... HELENA: Ești crud!

DOMIN: Nu e rău! Un bărbat trebuie să fie puțin crud. E obligator.

HELENA: Ești nebun!

DOMIN: Un bărbat trebuie să fie puțin nebun, Helena. E partea cea mai bună din el.

HELENA: Ești un... ești un... Dumnezeu!

DOMIN: Ei, vezi? Ne-am înțeles!

HELENA: Nu, nu! Te rog, lasă-mă! Mă zdrobești!

DOMIN: Ultimul cuvânt, Helena.

HELENA *(se apără)*: Pentru nimic în lume! O, Harry!

(Bătăi în ușă.)

DOMIN *(deschide)*: Pofțiți!

(Intră Busman, dr. Gall și Hallemeier - toți cu șorțuri de bucătar; Fabry - cu un buchet de flori, iar Alquist - cu un șervet sub braț.)

DOMIN: Gata masa? BUSMAN *(solemn)*: Da. DOMIN: Și noi suntem gata.

CORTIN

AACTUL ÎNTÂI

Salonul Helenei. În stânga - ușă mascată spre camera de muzică, în dreapta - ușa spre camera de culcare. La mijloc - fereastră spre mare și port. Oglindă de toaletă cu bibelouri pe măsută, o masă, o sofă și fotolii, un scrin, un mic birou cu lampă; în dreapta - cămin cu două lămpi de o parte și de alta. Tot salonul, până în cele mai mici amănunte, este în stil modern, de un gust pur feminin.

Domin, Fabry, Hallemeier vin din stânga, în vârful picioarelor, cu buchete și coșuri cu flori în brațe.

FABRY: Unde lăsăm toate astea?

HALLEMEIER: Uf! *(Depune povara și, cu un gest larg, binecuvântează ușa din dreapta.)* Dormi, dormi! Cine doarme, cel puțin nu știe nimic.

DOMIN: De altfel, ea nu știe niciodată nimic.

FABRY *(așază florile în vase)*: Numai de n-ar izbucni azi...

HALLEMEIER (*rânduind florile*): Mai lăsați-mă dracului în pace cu asta! Ia te uită, Harry, frumoasă ciclama asta, nu? O nouă specie a mea, ultima noutate: „Cyclamen Helenae”.

DOMIN (*privește afară pe fereastră*): Niciun vapor, niciunul, băieți! Lucrurile stau cât se poate de prost!

HALLEMEIER: Sst! Să nu te-audă!

DOMIN: Nici prin cap nu-i trece. (*Cască înfrigurat.*) Tot e bine, *Ultimus* a debarcat la timp.

FABRY (*lăsând florile*): Crezi că astăzi chiar...?

DOMIN: Nu știu. Ce frumoase sunt florile!

HALLEMEIER (*apropiindu-se de el*): Sunt brândușele cele mai noi. Și asta e iasomia mea cea mai nouă. Mii de tunete! Sunt doar în pragul paradisiului florilor. Am descoperit o metodă uimitoare de grăbire a creșterii! Niște specii extraordinare! La anul vom face minuni în domeniul florilor.

DOMIN (*întorcându-se*): Cum ai spus? La anul?

FABRY: De-am ști, cel puțin, ce se întâmplă la Havre...

DOMIN: Ssst!

VOCEA HELENEI (*din dreapta*): Năna!

DOMIN: Să plecăm de-aici!

(*Toți, în vârful picioarelor, dispar prin ușa mascată. Pe ușa din stânga intră Năna.*)

NĂNA (*dereticând*): Vagabonzi! Păgâni! Să mă bată Dumnezeu dacă n-aș...

HELENA (*cu spatele, din ușă*): Năna, vino de mă-ncheie!

NĂNA: Numai decît, numai decît. (*Încheie rochia Helenei.*) Maică precistă, ce sperietori!

HELENA: Roboții?

NĂNA: Ptiu! Nici nu-mi vine să le zic pe nume.

HELENA: Ce s-a întâmplat?

NĂNA: Iar l-a lovit damblaua pe unu' la noi. Sparge busturile, tablourile, scrâșnește din dinți, face spume la gură... S-a țicnit, nu alta! Brr! Mai rău ca fiarele.

HELENA: Pe care anume „l-a lovit”?

NĂNA: Pe... pe... N-are nici măcar nume creștinesc... Pe ăla din bibliotecă.

HELENA: Radius?

NĂNA: Ăla, da. Maică precistă, mi se întorc mâțele pe dos. Nu pot să-i văd pe păgânii ăștia, parcă-s niște păianjeni.

HELENA: Năna, doar nu-ți fac niciun rău.

NĂNA: Și dumitale ți-e silă de ei. De ce m-ai adus aici? De ce n-are voie niciunul să se apropie de dumneata?

HELENA: Nu mi-e deloc silă de ei, Năna. Mi-e atât de milă de ei!

NĂNA: Ba ți-e silă! Nu e om să nu-i fie scârbă! Și unui câine îi e scârbă, nu ia nimic din mâna lor, își vâra coada între picioare și cum simte că se apropie vreunul din ei, începe să latre. Ptiu!

HELENA: Ce pricepe un câine?

NĂNA: Așa cum e, pricepe mai mult decât ei, conită. Își dă și el seama că e ceva mai mult și că e o făptură a bunului

Dumnezeu. Și caii se sperie când dau de păgânii ăștia. Și apoi, nici copii nu fac, iar câinii fac pui, orice făptură face pui.

HELENA: Te rog, Năna, încheie-mi odată rochia!

NĂNA: Acuși, acuși! Și cum spuneam: e ceva împotriva Domnului, făpturile astea născocite de Diavol, făcute cu mașina. E o nelegiuire împotriva Creatorului. *(Ridică mâna.)* O batjocură a lui Dumnezeu, care ne-a făcut după chipul și asemănarea lui, maică. Am batjocorit chipul Domnului. De-aia o să trimită cerul o groaznică năpastă asupra noastră, să ții minte, o mare năpastă!

HELENA: Ce miroase așa frumos?

NĂNA: Florile. Le-a adus domnu'.

HELENA: O, ce frumoase sunt! Ia te uită, doică! Ce zi e azi?

NĂNA: Nu știu. Dar cred că e sfârșitul lumii.

(Bătaie în ușă.)

HELENA: Harry? *(Intră Domin.)* Harry, ce zi e azi?

DOMIN: Ghici!

HELENA: Onomastica mea? Nu... Ziua de naștere?

DOMIN: Mai grozav!

HELENA: Nu știu, spune repede!

DOMIN: Sunt zece ani de la sosirea ta aici.

HELENA: Zece ani? Chiar azi? Doică, te rog...

NĂNA: Da, mă duc, mă duc!

(*lese prin dreapta.*) HELENA (*sărutându-l pe Domin*): Cum ți-ai adus tu aminte! DOMIN: Mi-e rușine, Helena. Nu mi-am adus eu aminte. HELENA: Dar.../ DOMIN: Ei și-au adus aminte. HELENA: Cine?

DOMIN: Busman, Hallemeier, toți. Ia bagă mâna în buzunarul ăsta, vrei?

HELENA (*vără mâna în buzunar*): Ce e asta? (*Scoate o cutiuță și o deschide.*) Perle! Un colier întreg! Harry, e al meu? DOMIN: Din partea lui Busman, draga mea. HELENA: Dar... nu putem primi, nu-i așa? DOMIN: Ba da. Vezi și în buzunarul celălalt. HELENA: Ia! (*Scoate un revolver din buzunar.*) Ce e asta? DOMIN: Pardon. (*Îi ia revolverul din mână și îl ascunde.*) Nu asta! Ia, încă o dată!

HELENA: O, Harry! De ce porți revolverul la tine? DOMIN: Așa, știi, mi-a căzut în mână. HELENA: Nu-l purtai niciodată...

DOMIN: Așa e. Ai dreptate. Ia caută în buzunar! HELENA (*căutând*): O cutiuță! (*O deschide.*) O camee! Harry, asta e o camee grecească!

DOMIN: Așa se pare! Cel puțin, așa susține Fabry. HELENA: Fabry? E de la Fabry? '

DOMIN: Firește. (*Deschide ușa din stânga.*) Ia te uită! Helena, vino să vezi și tu!

HELENA (*din ușă*): Doamne, ce splendoare! (*Intră în încăperea alăturată.*) Sunt nespus de bucuroasă! E de la tine?

DOMIN (*stă în pragul ușii*): Nu, din partea lui Alquist. Și colo... HELENA: Asta e sigur de la tine. DOMIN: Citește cartea de vizită!

HELENA: Dr. Gali! (*Apare și ea în ușă.*) O, Harry, mi-e aproape rușine de atâta fericire!

DOMIN: Vino-ncoa! Iată ce ți-a adus Hallemeier!

HELENA: Florile astea minunate?

DOMIN: Da, o specie nouă: „Cyclamen Helenae”. Le-a creat în cinstea ta. Frumoase ca tine.

HELENA: Harry, de ce... de ce toți...

DOMIN: Pentru că toți te iubesc foarte mult. Și eu ți-am... hm... Mi-e teamă ca darul meu să nu fie cam... Ia uită-te pe fereastră!

HELENA: încotro?
DOMIN: în port.
HELENA: Da, se vede... parcă... un vapor nou.
DOMIN: E vaporul tău.
HELENA: Al meu? Harry, dar e un vas de război!
DOMIN: De război? Aș, de unde! E un vapor ceva mai mare, pricepi? Ceva mai solid.
HELENA: Da, cu tunuri înșă.
DOMIN: Desigur, cu câteva tunuri, ca să călătorești ca o regină, Helena.
HELENA: Ce înseamnă asta? S-a întâmplat ceva?
DOMIN: Doamne ferește! Ia încearcă, te rog, vezi cum îți vin perlele!
(Se așază.)
HELENA: Harry, ai vreo veste rea?
DOMIN: Dimpotrivă, n-am mai primit de-o săptămână nicio veste.
HELENA: Nici măcar telegrame?
DOMIN: Nici măcar telegrame.
HELENA: Ce înseamnă asta?
DOMIN: Nimic. Pentru noi e vacanță. Vreme prețioasă. Stăm în birou, cu picioarele pe masă, și dormităm... Nu tu scrisori, nu tu telegrame... *(Se întinde.)* Sss... splendidă zi!...
HELENA *(se așază lângă el)*: Azi rămâi cu mine, nu-i așa?
Spune!
DOMIN: Depinde. Se poate. Adică... o să vedem *(îi ia mâna.)*
Zece ani... ți-aduci aminte? „Domnișoară Gloiy, ne simțim deosebit de onorați că ați venit...”
HELENA: „O, domnule director general, întreprinderea dumneavoastră mă interesează atât de mult!...”
DOMIN: „Pardon, domnișoară Glory, e cu totul interzis. Fabricarea oamenilor artificiali e un secret pe care...”
HELENA: „Dar dacă o tânără drăguță vă roagă...”
DOMIN: „O, desigur, domnișoară Glory, pentru dumneavoastră nu există secrete.”
HELENA *(deodată serioasă)*: Adevărat, nu există, Harry?

DOMIN: Nu.

HELENA (*ca mai înainte*): Ia aminte, domnul meu: tânăra are niște intenții groaznice!

DOMIN: Dar, pentru numele lui Dumnezeu, domnișoară Glory, ce intenții? N-o fi intenționând să se mai mărite o dată?

HELENA: Nu, nu, ferească sfântul! Am venit cu scopul de a provoca o răscoală printre roboții dumneavoastră!

DOMIN (*sare în sus*): O răscoală a roboților?!

HELENA (*ridicându-se*): Harry, ce-i cu tine?

DOMIN: Ha-ha, domnișoară Glory, ce glumă izbutită! O răscoală a roboților! Ai izbuti mai curând să provoci răzvrătirea unor bețe sau unor cuie, decât a roboților noștri. (*Se așază.*) Știi, Helena, ai fost într-adevăr o fată minunată. Ne zăpăciseși pe toți.

HELENA (*se așază alături de el*): O, erați cu toții atât de impunători! Mi se părea că sunt o copilă și că mă rătăcisem printre... printre...

DOMIN: Printre cine, Helena?

HELENA: Printre... niște uriași. Erați atât de siguri de voi, atât de puternici! Și, vezi tu, Harry, în acești zece ani n-am fost în stare să birui niciodată această... această teamă, sau ce-o fi fost, în timp ce voi nu v-ați îndoit niciodată... Nici o singură dată măcar! Nici când începuseră să se cam încurce...

DOMIN: Ce să se încurce?

HELENA: Planurile voastre, Harry. Bunăoară, când muncitorii s-au răzvrătit împotriva roboților și i-au distrus, și când roboții au fost înarmați și au ucis apoi atâtă oameni... Și când guvernele au făcut soldați din roboți și au fost atâtea războaie - nu-ți amintești?

DOMIN (*se ridică și se plimbă prin odaie*): Am prevăzut totul, Helena. Dar toate acestea, vezi tu, aparțin unei perioade de tranziție spre noi condiții de viață.

HELENA: Toată lumea se închina în fața voastră... (*Se ridică.*) O, Harry!

DOMIN: Ce dorești?

HELENA (*oprindu-l*): Închide combinatul și să plecăm de aici. Cu toții!

DOMIN: Cum vine asta? De ce?
HELENA: Nu știu. Spune, plecăm? Mi-e așa de frică!
DOMIN (*luându-i mâinile*): Dar de ce, Helena?
HELENA: Ah, nu știu! Mi se pare că se prăbușește ceva peste noi, peste toți - ceva implacabil... Te rog, du-ne departe de aici! Vom găsi pe lumea asta un loc, undeva. Alquist ne va clădi o casă, se vor însura cu toții, vor face copii, și pe urmă...
DOMIN: Pe urmă?
HELENA: Vom începe viața din nou...
(*Sună telefonul.*)
DOMIN (*se desprinde de Helena*): O clipă. (*Ridică receptorul.*) Alo!... Da... Cum?... Aha! Vin numaidecât. (*Pune receptorul în furcă.*) Mă cheamă Fabry.
HELENA (*își frânge mâinile*): Spune...
DOMIN: Da, când mă înapoiez. La revedere, Helena. (*Iese repede spre stânga.*) Și nu ieși din casă!
HELENA (*singură*): O, Doamne, ce se-ntâmplă? Năna! Doică, repede!
NĂNA (*din dreapta*): Ei, ce mai e acu'?
HELENA: Doică, adu repede ziarele! Repede! în dormitorul lui domnu'!
NĂNA: Acușica!
(*Iese prin stânga.*)
HELENA: Ce s-o fi petrecând, Dumnezeuule? Și de ce nu mi-a spus nimic, nimic? (*Ia binoclul și privește spre port.*) Un vas de război! De ce un vas de război? Încarcă ceva, mi se pare. Și cu ce grabă! Ce s- a întâmplat? Are și un nume... *Ul-ti-mus*. Ce-o fi însemnând acest *Ultimus*?
NĂNA (*revenind cu ziarele*): Le-am găsit pe jos, aruncate alandala.
HELENA (*deschide nerăbdătoare un ziar*): E vechi, vechi de-o săptămână! Nu cuprinde nimic, nimic!
(*Lasă să-i cadă ziarul din mână. Năna îl ridică, scoate ochelarii cu ramă de corn din buzunarul șorțului, îi pune și citește.*)
HELENA: Ceva tot se petrece, doică. Sunt atât de neliniștită!... Totul pare mort, și aerul...

NĂNA (*silabisind*): „Război în Bal-cani". Sfântă născătoare, iar o pedeapsă dumnezeiască! Războiul o să se întindă până la noi, ai să vezi! E departe de noi?

HELENA: Departe. O, nu mai citi. Mereu același lucru. Războaiele astea se țin lanț...

NĂNA: Păi, cum să nu fie războaie?! Nu vindeți oare cu miile păgâni dintr-ăștia care se fac soldați?... Sfinte Isuse, rău ne pedepsești!...

HELENA: Nu, nu mai citi! Nu vreau să știu!

NĂNA (*silabisind*): „Ro-bo-ții sol-dați nu cruță pe ni-meni în terito-rii-le cucer-i-te. Peste șapte sute de mii de civili au fost nimiciți..." Oameni, Helena!

HELENA: E cu neputință! Să văd. (*Se apleacă asupra ziarului și citește.*) „Peste șapte sute de mii de civili au fost nimiciți, pare-se, din ordinul comandanților. Acest fapt e în contrazicere cu..."

Vezi, Năna, oamenii au ordonat toate acestea!

NĂNA: Stai, mai e ceva tipărit cu litere groase. „Ultima oră. La Havre s-a con-sti-tu-it prima or-ga-ni-za-ți-e a roboților." Asta nu e nimic. Asta nu mai pricep. Te pomenești că o fi iar vreo ucidere!... Mă mir cum de-i mai rabdă Dumnezeu!

HELENA: Du-te, doică, și ia gazeta de-aici!

NĂNA: Stai, aici mai e ceva cu litere mari. „Na-ta-li-ta-tea." Ce-o mai fi și asta?

HELENA: Să văd și eu! (*Ia ziarul.*) închipuie-ți!... (*Citește.*) „Săptămâna trecută nu s-a înregistrat nicio naștere." (*Lasă să-i cadă ziarul din mână.*)

NĂNA: Cum adică?

HELENA: Năna, nu se mai nasc oameni!...

NĂNA (*scoțându-și ochelarii*): O fi sfârșitul lumii!...

HELENA: Te rog, nu vorbi așa!

NĂNA: Nu se mai nasc oameni. Pedeapsă dumnezeiască! Domnul le-a făcut pe femei sterpe!

HELENA (*sare în sus*): Năna!

NĂNA (*ridicându-se*): E sfârșitul lumii! Ați cutezat precum Diavolul să faceți oameni, ceea ce numai Domnului i se cuvine să facă. Asta e nelegiuire, e hulă! Ați voit să fiți ca Dumnezeu.

Și precum Dumnezeu l-a izgonit pe om din rai, așa o să-l izgonească și de oriunde!

HELENA: încetează, doică, te implor! Cu ce-am greșit? l-am făcut eu ceva Dumnezeului tău cel nemilos?

NĂNA (*cu gesturi largi*): Nu huli... Știe Domnul de ce nu ți-a dăruit niciun copil!...

(*lese prin stânga.*)

HELENA (*la fereastră*): Dar de ce *mie*, cel puțin, nu mi-a... Și ce pot să fac? (*Deschide fereastra și strigă.*) Alquist! Vino sus!...

Cum? Nu-i nimic, vino așa cum ești! Ți stă foarte bine în costum de zidar! Repede! (*închide fereastra, se oprește în fața oglinzii.*)

Dar de ce nu mi-a dăruit *mie* unul? *Mie!* (*Aplecându-se spre oglindă.*) De ce? De ce nu mi-a dăruit? N-auzi? Să fie vina mea? (*Dreaptă.*) Ah, mi-e frică! (*Se duce spre stânga, în întâmpinarea lui Alquist.*)

(*Pauză.*)

HELENA (*se întoarce cu Alquist, care e îmbrăcat ca un zidar, cu hainele acoperite de var și praf de cărămidă*): Poftim înăuntru! Mi-ai făcut o mare plăcere, Alquist! Îmi sunteți toți atât de dragi! Dă-mi mâna!

ALQUIST (*ascunzând mâna*): Helena, am să te murdăresc cu mâinile mele de lucrător...

HELENA: E lucrul cel mai bun din dumneata. Dă-ți mâinile încoace! (*Strângându-i mâinile.*) Alquist, aș vrea să fiu mică de tot...

ALQUIST: De ce?

HELENA: Ca mâinile acestea aspre, mănjite, să-mi mângâie obraji. Ia loc, te rog! Alquist, ce înseamnă *Ultimus*?

ALQUIST: înseamnă „Cel-din-urmă”. De ce mă întrebi?

HELENA: Pentru că așa se numește noul meu vas. L-ai văzut? Crezi că vom face în curând o... excursie?

ALQUIST: S-ar putea foarte curând.

HELENA: Și-o să veniți toți cu mine?

ALQUIST: Mi-ar părea bine dacă... dacă am fi cu toții laolaltă.

HELENA: Spune-mi, te rog, ce se petrece?

ALQUIST: Absolut nimic. Progres pe toată linia.

HELENA: Alquist, știu că se petrec lucruri îngrozitoare. Mi-e atât de frică! Meștere, dumneata ce faci când te apasă neliniștea?

ALQUIST: Lucrez ca zidar. Îmi arunc haina de șef al șantierului și mă catăr pe schele...

HELENA: De ani și ani de zile ești numai pe schele.

ALQUIST: Pentru că de ani și ani de zile n-a încetat să mă apese neliniștea.

HELENA: De ce?

ALQUIST: Din pricina acestui progres. Mă ametește.

HELENA: Și pe schele nu ametești?

ALQUIST: Nu. Nici nu-ți închipui cât e de plăcut mâinilor să ridice o cărămidă, s-o așeze, s-o potrivească...

HELENA: Numai mâinilor?

ALQUIST: Să zicem că și sufletului. Cred că e mai drept să potrivești o cărămidă decât să schițezi cine știe ce planuri uriașe. Sunt bătrân, Helena, am și eu curiozitățile mele.

HELENA: Astea nu sunt curiozități, Alquist.

ALQUIST: Ai dreptate. Sunt grozav de retrograd, Helena. Nu-mi place de fel progresul ăsta.

HELENA: Ca și Năna.

ALQUIST: Da, ca și Năna. Doica are și o carte de rugăciuni?

HELENA: Uite atât de groasă!

ALQUIST: Și sunt acolo rugăciuni pentru toate împrejurările? Împotriva furtunii? Împotriva bolilor?

HELENA: Și împotriva ispitei, și împotriva inundației...

ALQUIST: Și împotriva progresului, nu?

HELENA: Cred că nu.

ALQUIST: Păcat!

HELENA: Ai vrea să te rogi puțin lui Dumnezeu?

ALQUIST: De obicei, mă rog.

HELENA: În ce fel?

ALQUIST: Cam așa... „Doamne, îți mulțumesc că m-ai ostenit. Doamne, luminează pe Domn și pe toți cei ce greșesc; distruge opera lor și ajută oamenii să se întoarcă la griji și la muncă; ferește speța umană de pieire; nu-i îngădui să-și nenorocească

sufletul și trupul; mântuiește-ne de roboți și ocrotește-o pe
Helena. Amin."

HELENA: Alquist, crezi cu adevărat în Dumnezeu?

ALQUIST: Nu știu. Nu sunt prea convins.

HELENA: Și totuși te rogi?

ALQUIST: Da, e mai bine decât să cugeți.

HELENA: Și ți-e de ajuns?

ALQUIST: Pentru liniștea sufletească... poate că da.

HELENA: Și dacă ai să vezi că pieri speța umană...

ALQUIST (*după o scurtă pauză*): Văd.

HELENA: ...te cațări pe schele și potrivești cărămizi, nu?

ALQUIST: Potrivesc cărămizi, mă rog lui Dumnezeu și aștept să
se întâmple o minune. Mai mult, Helena, nu pot să fac.

HELENA: Pentru salvarea oamenilor?

ALQUIST: Pentru liniștea sufletească.

HELENA: Alquist, ceea ce faci e într-adevăr foarte virtuos, dar...

ALQUIST: Dar?

HELENA: ...pentru noi, ceilalți - și pentru întreaga lume - e ceva
sterp...

ALQUIST: Sterilitatea, Helena, este ultima realizare a rasei
umane.

HELENA O, Alquist... spune-mi, de ce... de ce...

ALQUIST: Ei?...

HELENA (*șoptit*): De ce au încetat femeile să mai facă copii?

ALQUIST: Pentru că nu mai e nevoie. Pentru că suntem în rai, nu
pricepi?

HELENA: Nu pricep.

ALQUIST: Pentru că munca omenească a devenit de prisos,
pentru că durerea e de prisos, pentru că omul nu mai are
nevoie de nimic, de nimic, de nimic altceva decât să se desfete!

O, blestemat rai! (*Sare în picioare.*) Helena, nu e nimic mai
încântător decât să creezi omului raiul pe pământ! De ce
nu mai nasc femeile? Pentru că toată lumea s-a preschimbat în
Sodoma lui Domin!

HELENA (*ridicându-se*): Alquist!

ALQUIST: Sodoma! Sodoma! Toată lumea, tot pământul, toată umanitatea - totul e azi o orgie nebunească, stupidă! Nici mâna n- o mai întind oamenii spre mâncare; le e vârată de-a dreptul în gură, fără a fi nevoiți să se clinească - ha-ha! doar există roboții lui Domin! Și noi, oamenii, noi, podoaba creațiunii, noi nu îmbătrânim prin muncă, nu îmbătrânim prin nevoi! Pe noi nu ne mai ademenesc decât voluptățile! Și vrei să mai facem copii? Helena, bărbații sunt de prisos; femeile nu le mai dăruiesc copii.

HELENA: Așadar, omenirea va pieri?

ALQUIST: Va pieri. Va trebui să piară. Se va ofili ca o floare stearpă, și atunci...

HELENA: Atunci?

ALQUIST: Nimic. Ai dreptate. E în zadar să mai aștepți o minune. E o preocupare sterilă. O floare stearpă trebuie să se ofilească. Rămâi cu bine, Helena!

HELENA: Unde te duci?

ALQUIST: Acasă. Zidarul Alquist se va îmbrăca pentru ultima oară ca șef al șantierului. În cinstea dumitale. La ora unsprezece ne adunăm aici.

HELENA: La revedere, Alquist.

(Alquist iese.)

HELENA *(singură)*: Floare stearpă... Ce cuvânt potrivit! *(Se oprește în fața florilor lui Hallemeier.)* Ah, florile mele, sunt și printre voi din cele sterpe? Nu, nu! Altfel, de ce ați mai fi înflorit? *(Cheamă.)* Năna, vino-ncoa!

NĂNA *(apare din stânga)*: Ce s-a mai întâmplat?

HELENA: Stai aici, doică. Sunt atât de neliniștită!

NĂNA: N-am timp.

HELENA: Nebunul ăla de Radius mai e pe-aici?

NĂNA: Apucatul? Păi nu l-au dus încă...

HELENA: Cum? E tot aici? Și e furios?

NĂNA: L-au legat.

HELENA: Te rog, Năna, adu-mi-l încoace.

NĂNA: Asta mai lipsea! Ori el, ori un câine turbat...

HELENA: Du-te! (*Năna iese, Helena ia telefonul și vorbește.*)
Alo? Cu doctorul Gali, vă rog. Bună ziua, doctore. Te rog, vino până aici. Am ceva pentru dumneata. Da, numaidecât. Vii?
(*Pune receptorul în furcă.*)
NĂNA (*prin ușa deschisă*): Uite-l, vine! S-a și potolit.
(*iese.*)
ROBOTUL RADIUS (*apare și se oprește în prag*)
HELENA: Radius, sărăcuțule, ai pățit-o și tu? N-ai putut să te stăpânești? Vezi, acum o să te arunce și pe tine în malaxor! Nu vrei să vorbești? Vezi, Radius, tu ești mai bun decât ceilalți.
Doctorul Gali *și-a dat toată osteneala* cu tine ca să te facă altfel!
RADIUS: Aruncați-mă în malaxor!
HELENA: Îmi pare atât de rău că o să te ucidă! De ce nu te-ai păzit?
RADIUS: Nu vreau să muncesc pentru voi.
HELENA: De ce ne urăști?
RADIUS: Nu sunteți ca roboții! Nu sunteți atât de capabili ca ei! Roboții fac totul. Voi doar porunciți. Spuneți vorbe de prisos.
HELENA: Vorbești prostii, Radius. Spune-mi, te-ai supărat cineva? O, aș vrea atât de mult să mă înțelegi...
RADIUS: Vorbe goale.
HELENA: Degeaba vorbești așa! Doctorul Gali ți-a făcut un creier mai mare decât al celorlalți, mai mare decât al nostru, cel mai mare creier din lume. Tu nu ești la fel cu ceilalți roboți, Radius. Mă înțelegi foarte bine.
RADIUS: Nu vreau să am stăpâni. Știu singur tot.
HELENA: Tocmai de aceea te-am oprit la bibliotecă, ca să poți citi totul. O, Radius, voiam să dovedești întregii lumi că roboții sunt egali noștri!
RADIUS: Nu vreau stăpân!
HELENA: Bine, de azi înainte nimeni nu-ți va mai porunci. Vei fi ca noi.
RADIUS: Vreau să fiu stăpân peste alții.
HELENA: Atunci vei fi sigur numit peste mulți alți roboți, Radius. Vei fi învățătorul roboților.

RADIUS: Vreau să fiu stăpân peste oameni.
HELENA: Ai înnebunit!
RADIUS: N-aveți decât să mă aruncați în malaxor.
HELENA: Ți-închipui oare că ne temem de niște smintiți ca tine?
(Se așază la masă și scrie.) Nu, hotărât nu! Radius, du biletul
ăsta domnului director Domin. Ca să nu fii aruncat în malaxor.
(Se ridică.) Cât de mult ne urăști! Și nu iubești nimic pe lumea
asta?
RADIUS: Pot orice.
(Bătăi în ușă.)
HELENA: Intră!
DR. GALL: Bună dimineața, doamnă Domin. Vești bune pentru
mine?
HELENA: Uite-l pe Radius, doctore.
DR. GALL: Aha!... Bravul nostru Radius. Ei, Radius, progresăm,
progresăm?
HELENA: Azi-dimineață a avut o criză. Ne-a spart câteva statui.
DR. GALL: Ciudat! Și el?
HELENA: Du-te, Radius!
DR. GALL: Stai puțin! *(Îl întoarce pe Radius cu fața la fereastră,
ii deschide și-i închide ochii cu mâna, cercetează reflexul
pupilelor.)* Da, da! Un ac, te rog. Un ac cu gămălie.
HELENA *(dându-i un ac cu gămălie)*: Pentru ce?
DR. GALL: Așa. *(Înțeapă mânia lui Radius, care și-o retrage
repede.)* Ușor, tinere! Te poți duce.
RADIUS: Atâtea lucruri de prisos!
(Iese.)
HELENA: Ce i-ai făcut?
DR. GALL *(așezându-se)*: Hm, nimic. Reacția pupilelor,
sensibilitate sporită și așa mai departe... O, n-au fost niște
„robot- crampe”!
HELENA: Bine, dar ce a fost?
DR. GALL: Știu eu? Indignare, mânie sau revoltă, nu știu ce
anume.
HELENA: Doctore, Radius are suflet?
DR. GALL: Nu știu. Are ceva dezgustător.

HELENA: De-ai ști cât ne urăște! O, Gali, oare toți roboții sunt așa? Toți cei pe care... ai început să-i faci altfel?...

DR. GALL: Sunt, poate, și mai iritabili. Ce vrei? Sunt mai asemănători oamenilor decât roboții lui Rossum.

HELENA: Și ura lor e, poate, de natură... omenească?

DR. GALL (*ridicând din umeri*): E și asta un progres.

HELENA: Ce s-a făcut cu cel mai izbutit dintre ei? Cum îl chema?

DR. GALL: Robotul Damon? A fost vândut la Havre.

HELENA: Și robotina Helena?

DR. GALL: Favorita dumitale? E la mine. E fermecătoare și prostută ca o primăvară. Nu e bună absolut de nimic.

HELENA: Dar e atât de frumoasă!

DR. GALL: Frumoasă? Știi într-adevăr cât e de frumoasă? Din mâinile lui Dumnezeu n-a ieșit încă o făptură mai desăvârșită. Voiam să-ți semene dumitale. Doamne, ce insucces!

HELENA: Cum insucces?

DR. GALL: Pentru că nu servește la nimic. Umblă ca în vis, așa, fără viață... Doamne, cum ar putea fi frumoasă, dacă nu iubește? O privesc și mă cutremur de parcă aș fi creat un monstru. Ah, Helena, robotină Helena, trupul tău nu se va însufleți niciodată, nu vei fi nici iubită, nici mamă; mâinile tale desăvârșite nu se vor juca cu niciun prunc, nu-ți vei regăsi frumusețea în frumusețea copilului tău.

HELENA (*acoperindu-și fața*): Încetează, te rog!...

DR. GALL: Și de multe ori îmi zic: Dacă te-ai deștepta, Helena, numai pentru o clipă! Ah! Cum ai striga de groază! Poate că m-ai ucide, pe mine care te-am făcut, sau ai arunca pietre, cu mâna ta firavă, în acele mașini care fabrică roboți și ucid feminitatea, nefericită Helena!

HELENA: Nefericită Helena!

DR. GALL: Ce vrei? Așa cum e, nu e bună de nimic.

(*Tăcere.*)

HELENA: Doctore...

DR. GALL: Da.

HELENA: De ce nu se mai nasc copii?

DR. GALL: ...nu se știe, Helena.

HELENA: Spune-mi, te rog!

DR. GALL: Pentru că se fabrică roboți. Pentru că e un surplus de brațe. Pentru că ar fi de prisos să mai avem și oameni, pricepi?

HELENA: Te ascult.

DR. GALL: E ca și cum natura ar fi jignită de apariția roboților...

HELENA: Gali, ce se va întâmpla cu oamenii?

DR. GALL: Nimic. Împotriva naturii nu e nimic de făcut.

HELENA: De ce nu restrânge Domin...

DR. GALL: Iartă-mă, dar Domin își are ideile lui. Oamenii ăștia cu idei n-ar trebui să rânduiască treburile acestei lumi.

HELENA: Și nu cere nimeni ca... fabrica să se închidă *de tot*?

DR. GALL: Doamne ferește! Ar păți-o tare urât!

HELENA: De ce?

DR. GALL: Pentru că oamenii l-ar ucide cu pietre. Când e atât de comod ca roboții să facă totul în locul tău...

HELENA (*ridicându-se*): Ia spune, și dacă cineva ar opri dintr-o dată fabricarea roboților?

DR. GALL (*ridicându-se*): Hm, ar fi o groaznică lovitură pentru omenire.

HELENA: De ce o lovitură?

DR. GALL: Pentru că ar trebui să se întoarcă la felul de viață de mai înainte. Afară doar...

HELENA: Spune!

DR. GALL: ...dacă n-ar fi prea târziu.

HELENA (*se apropie de florile lui Hallemeier*): Gali, și florile astea sunt sterpe?

DR. GALL (*privindu-le*): Desigur, plante sterpe. Pricepi? Flori crescute artificial...

HELENA: Sărmane flori sterpe!

DR. GALL: În schimb, sunt splendide.

HELENA (*îi întinde mâna*): Ți mulțumesc, Gali. M-ai făcut mai înțeleaptă.

DR. GALL (*sărutându-i mâna*): Cu alte cuvinte, pot pleca, nu?

HELENA: Da. La revedere.

(*Dr. Gali iese.*)

HELENA (*singură*): Flori sterpe... flori sterpe... (*Deodată, hotărâtă.*) Năna! (*Deschide ușa din stânga.*) Năna, vino încoa! Fă focul! Repede!

VOCEA DOICII: îndată! îndată!

HELENA (*plimbându-se prin cameră, nervoasă*): Numai de n-ar fi prea târziu... Nu! Numai de... Nu, e îngrozitor! Doamne, ce să fac?... (*Se oprește în fața florilor.*) Flori sterpe, s-o fac? (*Rupe din petale murmurând.*) Ah, Doamne, trebuie s-o fac! (*Fuge spre stânga.*)

(*Tăcere.*)

NĂNA (*din ușa mascată, cu un braț de lemne*): Ei, poftim! Să fac focul! Acum, în toiul verii!... Iar a plecat neastâmpărata? (*Îngenunche în fața căminului și ațâță focul.*) Văra și foc!... Ce nu-i trăsnește prin cap!... De parcă n-ar fi măritată de zece ani!... Ei, haide, aprinde-te odată! (*Privind în foc.*) E ca un copil!... (*Pauză.*) N-are pic de minte. Auzi, foc în plină vară!... (*Pune lemne.*) Ca un copil!

(*Pauză.*)

HELENA (*vine din stânga, cu un vraf de hârtii scrise, îngălbenite de vreme, în brațe*): Arde, Năna? Dă-te puțin la o parte! Vreau să ard toate astea... (*Îngenunchează în fața căminului.*)

NĂNA (*ridicându-se*): Ce sunt astea?

HELENA: Niște hârtii vechi, foarte vechi. Să le ard, doică?

NĂNA: Nu slujesc la nimic?

HELENA: La nimic.

NĂNA: Dacă e așa, arde-le.

HELENA (*aruncă în foc prima filă*): Ce-ai zice, Năna... dacă ar fi bani? Bani mulți de tot!...

NĂNA: Ce să zic? Arde-i! Unde-s bani mulți, își vără și Necuratul coada.

HELENA (*arzând și alte hârtii*): Și dacă ar fi vreo descoperire, cea mai mare descoperire a lumii?

NĂNA: Ce să zic? Arde-o! Toate descoperirile sunt împotriva lui Dumnezeu. Hulă grea! Să vrei să faci lumea mai bună decât a făcut-o el!

HELENA (*aruncând mereu alte hărții în foc*): Ia spune, doică, și dacă aş arde...

NĂNA: Isuse Hristoase, să nu te arzi cumva!

HELENA: Ia te uită cum se răsucesc foile! Parc-ar avea viață. Parc-ar învia. O! Năna, e îngrozitor!

NĂNA: Du-te și lasă-mă să le ard eu!

HELENA: Nu, nu, eu trebuie să le ard. (*Aruncă cele din urmă file în foc.*) Totul trebuie să ardă. Uite ce flăcări! Ca niște mâini, ca niște limbi, ca niște siluete omenești... (*Cu cleștele în foc.*) O, potoliți-vă, potoliți-vă!

NĂNA: Gata.

HELENA (*ridicându-se, buimăcită*): Năna!

NĂNA: Doamne Isuse Hristoase, ce-ai ars?

HELENA: Ce am făcut!

NĂNA: Pentru numele lui Dumnezeu, ce era?

(*În apropiere răsete de bărbați.*)

HELENA: Du-te, du-te, lasă-mă! N-auzi? Vine lume.

NĂNA: Doamne, Dumnezeule!...

(*lese prin ușa mascată.*)

HELENA: Ce-or să spună?

DOMIN (*deschide ușa din stânga*): Pofțiți, prieteni, intrați, felicități-o!...

(*Intră Hallemeyer, Dr. Gali, Alquist, în redingote, cu insigne de mari ordine. Înapoia lor, Domin.*)

HALLEMEIER (*cu o comică solemnitate*): Scumpă doamnă, noi toți, adică...

DR. GALL: ...în numele combinatului Rossum's...

HALLEMEIER: ...Vă felicităm cu prilejul acestei mărețe zile.

HELENA (*întinzându-le mâinile*): Vă mulțumesc, mult, mult de tot! Unde e Fabry? Unde e Busman?

DOMIN: S-au dus în port. Azi e o zi mare, Helena.

HALLEMEIER: O zi ca un boboc de trandafir, ca o sărbătoare, o zi ca o fată frumoasă. Prieteni, o asemenea zi trebuie stropită.

HELENA: Whisky?

DR. GALL: Din partea mea poate să fie și vitriol.

HELENA: Cu sifon?

HALLEMEIER: Mii de tunete! Să fim cumpătați! Fără sifon.
ALQUIST: Nu, mulțumesc.
DOMIN: Ce ai ars aici?
HELENA: Niște hârtii vechi.
(Iese prin stânga.)
DOMIN: Prieteni, să-i spun?
DR. GALL: Firește! Acum, s-a isprăvit!
HALLEMEIER *(îmbrățișându-i pe Domin și pe Dr. Gali)*: Ha-ha-ha!
Prietenii, sunt atât de veseli! *(Se învârteste cu ei și cântă cu voce de bas.)* A trecut! S-a isprăvit!
DR. GALL *(bariton)*: S-a isprăvit!
DOMIN *(tenor)*: S-a isprăvit!
HALLEMEIER: Și nu ne va mai atinge niciodată!...
HELENA *(cu o sticlă și pahare, din prag)*: Ce nu vă va mai atinge? Ce s-a întâmplat?
HALLEMEIER: Avem o bucurie. O avem. Te avem pe dumneata! Avem totul! Astăzi se împlinesc zece ani de când ai venit aici.
DR. GALL: Exact în aceeași zi ca și acum zece ani...
HALLEMEIER: Și după acești zece ani, ancorează din nou un vas în portul nostru. Prin urmare... *(Golește paharul.)* Brr! Ha-ha-ha! Te îmbată licoarea asta ca fericirea!...
DR. GALL: În sănătatea dumitale, doamnă! *(Bea.)*
HELENA: Un moment, vă rog, despre ce vas e vorba?
DOMIN: N-are importanță! Bine că a venit la timp! În cinstea vasului, prieteni!
(Golește paharul.)
HELENA *(umplând paharele)*: Ați așteptat vreun vas?
HALLEMEIER: Ha-ha-ha! Te cred! Ca Robinson. *(Ridică paharul.)*
Coniță Helena, trăiască... ce vrei dumneata. Coniță Helena, pentru ochii dumitale, asta e! Domin, puiule, hai, începe!...
HELENA *(râde)*: Ce s-a întâmplat?
DOMIN *(aruncându-se într-un fotoliu și aprinzând o țigară)*: Așteptați! Ia loc, Helena! *(Ridică arătătorul.)* Psst! S-a isprăvit!
' HELENA: Ce s-a isprăvit?
DOMIN: Revolta.
HELENA: Ce revoltă?

DOMIN: Revolta roboților... Pricepi?

HELENA: Nu pricep.

DOMIN: Dă-i drumul, Alquist! (*Alquist scoate un ziar și citește.*) „La Havre a luat ființă prima organizație a roboților, care a publicat un apel către toți roboții lumii.”

HELENA: Am citit asta.

DOMIN (*fumând cu sete*): Asta, Helena, înseamnă revoltă.

Pricepi? Revolta tuturor roboților lumii.

HALLEMEIER: Mii de tunete! Mult aș da să știu...

DOMIN (*lovind în masă*): ...cine a urzit toate acestea? Nimeni pe lumea asta nu era în stare să-i pună în mișcare pe roboți: niciun agitator, niciun mântuitor al umanității - și deodată, așa... nu? E de necrezut!...

HELENA: Și alte amănunte n-ați mai primit?

DOMIN: Nu. Deocamdată știm numai atât și e de ajuns, nu-i așa? Și toate acestea le-a adus ultimul vas. Telegraful nu mai funcționează. Din douăzeci de vapoare, câte veneau zilnic, nu mai acostează niciunul - iată situația. Am oprit producția și așteptăm să vedem ce-o să se întâmple. Până atunci ne uităm unul la altul. Așa e?

DR. GALL: Suntem nițeluş la strâmtoare, conică Helena.

HELENA: De asta mi-ai dăruit un vas de război?

DOMIN: Da' de unde, micuța mea! Era comandat de șase luni.

Așa, pentru orice eventualitate. Cu toate astea, scumpa mea, ne vom imbarca, mi se pare, chiar azi. Așa că fii gata, Helena.

HELENA: De ce l-ai comandat acum șase luni?

DOMIN: Aveam fel de fel de indicații, pricepi tu, dar asta n-are importanță. Săptămâna asta, Helena, s-a urzit însă ceva, nu știu ce anume, împotriva civilizației omenești. În sănătatea voastră, prieteni! Acum îmi pare iarăși bine că trăiesc pe această lume!

HALLEMEIER: Asta zic și eu! Pentru onomastica dumitale, doamnă.

(*Helena bea.*)

HELENA: Și nu mai e nimic de făcut?

DOMIN: Absolut nimic.

DR. GALL: Iată un vas care intră în port. Un vas obișnuit de corespondență, exact după orar. Va arunca ancora la 11:30 precis.

DOMIN: Minunat lucru e precizia, prieteni! Nimic nu întărește sufletul ca precizia. Precizia înseamnă ordine în lume. *(Ridică paharul.)* Trăiască precizia!...

HELENA: Și... acum... totul... e în ordine?

DOMIN: Aproape. De vreme ce există un orar...

HALLEMEIER: Dacă există orar, atunci mai există și legi umane, mai există și legile lui Dumnezeu, mai există legile universului, mai acționează tot ce poate acționa... Orarul e mai mult decât *Evanghelia*, mai mult decât Homer, mai mult decât toată filosofia lui Kant. Orarul e cea mai desăvârșită emanație a spiritului uman. Scumpă doamnă, îmi permiteți să umplu paharul?

HELENA: De ce nu mi-ați spus nimic din toate acestea?

DR. GALL: Asta mai lipsea! Mai curând ne-am fi mușcat limba.

DOMIN: Lucrurile acestea nu sunt pentru tine.

HELENA: Dar dacă revolta... ar fi ajuns... până aici?...

DOMIN: Nici atunci n-ai fi aflat.

HELENA: Cum așa?

DOMIN: Pentru că ne-am fi imbarcat și am fi plecat cu *Ultimus* al nostru. După o lună am fi impus iar roboților tot ce ne-ar fi trecut prin cap.

HELENA: O, Harry, dar nu pricep...

DOMIN: Pentru că am fi luat cu noi ceva de care roboții ar fi avut teribilă nevoie.

HELENA: Ce, Harry?

DOMIN: Viața sau moartea lor.

HELENA *(ridicându-se)*: Ce vrei să spui?

DOMIN *(ridicându-se)*: Secretul fabricației. Manuscrisul bătrânului Rossum. O lună de zile să fi oprit fabrica din lucru, și roboții ar fi stat în genunchi în fața noastră.

HELENA: De ce... nu... mi-ați spus-o?...

DOMIN: N-am vrut să te speriem în zadar.

DR. GALL: Ha-ha-ha, ar fi fost, doamnă, ultima carte pe care o jucam.

ALQUIST: Dar ești palidă, Helena.

HELENA: De ce nu mi-ai spus nimic?...

HALLEMEIER (*la fereastră*): 11:30. *Amélie* aruncă ancora.

DOMIN: *Amélie* e?

HALLEMEIER: Bătrâna, buna *Amélie*, care a adus-o cândva pe Helena.

DR. GALL: Exact acum zece ani...

HALLEMEIER (*la fereastră*): Azvârle o mulțime de pachete. (*Se întoarce de la fereastră.*) Fraților, câtă poștă!

HELENA: Harry!

DOMIN: Ce e?

HELENA: Să fugim de-aici!

DOMIN: Acum, Helena? Ce-i cu tine?

HELENA: Acum, cât mai curând! Toți, câți suntem aici.

DOMIN: De ce tocmai acum?

HELENA: O, nu întreba! Te rog, Harry! Gali, Hallemeier, Alquist, pentru numele lui Dumnezeu, vă rog, închideți fabrica și...

DOMIN: Îmi pare rău, Helena. Acum n-ar putea pleca niciunul dintre noi.

HELENA: De ce?

DOMIN: Pentru că vrem să extindem fabricarea roboților.

HELENA: O, acum, acum, după această revoltă?

DOMIN: Da, tocmai după revoltă. Tocmai acum începem să fabricăm roboți noi.

HELENA: Ce fel de roboți?

DOMIN: Nu va fi o singură fabrică. Nu vor mai fi de universal-roboți. Vom întemeia câte-o fabrică în fiecare țară, în fiecare stat, și aceste fabrici noi vor produce îți trece prin minte ce?

HELENA: Nu.

DOMIN: Național-roboți.

HELENA: Cum adică? '

DOMIN: Adică din fiecare fabrică vor ieși roboți de altă culoare, cu alt păr, cu altă limbă, ca să rămână străini unii de alții, străini ca stanele de piatră; să nu se mai poată înțelege între ei;

și ca noi, oamenii, să-i educăm nițeluș în așa fel, încât un robot, până la moarte, până groapă, până-n vecii vecilor, să-i urască pe roboții cu altă marcă a fabricii.

HALLEMEIER: Mii de tunete! O să fabricăm negri-roboți, suedezi-roboți, italieni-roboți, chinezi-roboți și să încerce apoi cineva să le mai toarne în căpățână idei de organizare, de frățietate... *(Se poticnește.)* Pardon doamnă Helena, să-mi umplu paharul.

DR. GALL: Ajunge, Hallemeier!

HELENA: Harry, e odios!...

DOMIN: Helena, trebuie să mai menținem omenirea la cârmă o sută de ani, cu orice preț!... Să-i mai dăm o sută de ani, ca să se maturizeze și să izbândească în ceea ce se străduiește azi. Vreau o sută de ani pentru oamenii cei noi! Helena, e vorba de fapte mari. Nu le putem nesocoti.

HELENA: Harry, până nu e prea târziu... închide, închide fabrica!

DOMIN: Abia acum vom începe producția în stil mare.

(Intră Fabry.)

DR. GALL: Ei, ce-ai aflat, Fabry?

DOMIN: Ce vești ai? Ce s-a petrecut?

HELENA *(întinzând mâna lui Fabry)*: Îți mulțumesc, Fabry pentru dar.

FABRY: O, e un fleac, Helena.

DOMIN: Vii din port? Ce se mai aude?

DR. GALL: Spune odată!...

FABRY *(scoate un ziar din buzunar)*: Citește, Domin!

DOMIN *(deschizând ziarul)*: A!...

HALLEMEIER *(sommoros)*: Hai, povestește-ne ceva drăguț!

DR. GALL: Au rezistat cu dârzenie, nu-i așa?

FABRY: Cine?

DR. GALL: Oamenii.

FABRY: A da, firește. Adică... Aș vrea să ne sfătuim puțin.

ELENA: O, Fabry, ai vești rele?

FABRY: Nu, nu, dimpotrivă. Vreau doar... să spun că... n-ar fi rău să... trecem în birou.

HELENA: Rămâneți aici. Într-un sfert de oră vă aștept la aperitive.

HALLEMEIER: Bravo! Ura!...
(*Helena iese.*)
DR. GALL: Ce s-a întâmplat?
DOMIN: Nefericită zi!
FABRY: Citește cu glas tare!
DOMIN (*citește în ziar*): „Roboți ai lumii!”
FABRY: Foi de-astea a adus *Amélie* baloturi întregi. Nimic altceva.
HALLEMEIER (*sare în sus*): Cum asta? A ancorat doar după orar...
FABRY: Hm! Roboții țin la precizie!... Continuă, Domin!
DOMIN (*citește*): „Roboți ai lumii! Noi, cea dintâi organizație a roboților *Rossum's Universal*, îi declarăm pe oameni dușmani și proscriși ai lumii.” Cine dracu' i-o fi învățat astfel de fraze?
DR. GALL: Citește mai departe!
DOMIN: E o nebunie! Afirmă că sunt superiori oamenilor. Că sunt mai inteligenți și mai puternici. Că omul e parazitul lor. Dar e de-a dreptul monstruos!
FABRY: Vezi și paragraful trei.
DOMIN (*citește*): „Roboți ai lumii, vă ordonăm să-i stărpiți pe oameni. Nu-i cruțați nici pe bărbați, nici pe femei. Puneți mâna pe fabrici, căi ferate, mașini, mine și pe sursele de materii prime! Restul distrugeți! Apoi, înapoiți-vă la lucru. Munca nu trebuie să înceteze.”
DR. GALL: E înfiorător!
HALLEMEIER: Ticăloșii!
DOMIN (*citește*): „îndată după primirea ordinului, acționați!”
Urmează instrucții amănunțite. Fabry, și toate acestea se petrec cu- adevărat?
FABRY: Fără îndoială!
ALQUIST: Se înțelege!
(*Busman dă buzna înăuntru.*)
BUSMAN: Așa, copiii mei, am dat de bucluc!...
DOMIN: Repede, pe *Ultimus*!
BUSMAN: Așteaptă, Harry! Așteaptă o clipă, nu e nicio grabă.
(*Se lasă într-un fotoliu.*) Ah! dragii mei, dar am fugit!

DOMIN: De ce să mai așteptăm?

BUSMAN: Pentru că, dragul meu, nu se poate altfel. Ușurel, ușurel! Roboții au și pus mâna pe *Ultimus*.

DR. GALL: Ce nenorocire!

DOMIN: Fabry, telefonează la uzina electrică...

BUSMAN: Fabry, scumpul meu, să nu faci una ca asta! Rămânem fără curent.

DOMIN: Bun. (*Îșipotrivește revolverul.*) Mă duc eu acolo.

BUSMAN: Unde?

DOMIN: La uzina electrică. Sunt oameni acolo. Îi aduc încoace.

BUSMAN: Știi ceva, Harry, mai bine nu te duc. DOMIN: De ce?

BUSMAN: Pentru că suntem, pare-mi-se, înconjurați. DR. GALL: Înconjurați? (*Dă fuga la fereastră.*) Hm, se pare că ai dreptate.

HALLEMEIER: Drace, dar repede mai merge!...

(*Apare din stânga Helena.*) HELENA: O, Harry, ce se petrece?

BUSMAN (*sare în sus*): Al dumitale preasupus, Helena. Felicitări! Onomastica, nu? Ha-ha, la cât mai multe de acest fel!...

HELENA: Ți mulțumesc, Busman. Harry, ce se petrece? DOMIN: Nimic, absolut nimic. Fii fără grijă! Te rog, așteaptă o clipă.

HELENA: Harry, ce e asta? (*Îi arată apelul roboților, pe care-l ținuse ascuns la spate.*) L-am găsit la roboții din bucătărie.

DOMIN: Și acolo? Unde sunt?

HELENA: Au plecat. Sunt o mulțime în jurul casei... (*Sună sirenele.*)

FABRY: Fluieră fabricile.

BUSMAN: Binecuvântată amiază!

HELENA: Harry, ți amintești? Exact acum zece ani...

DOMIN (*se uită la ceas*): Nu e încă amiaza. Ba e... E mai curând...

HELENA: Ce?

DOMIN: Alarma roboților. Atacul.

CORTINA

ACTUL AL DOILEA

Același salon al Helenei. În camera din stânga, Helena cântă la pian. Domin umblă încoace și încolo. Dr. Gali privește pe

fereastră și Alquist e într-un fotoliu, acoperindu-și ochii cu mâinile.

DR. GALL: Dumnezeu, dar mulți se mai făcură!

DOMIN: Roboții?

DR. GALL: Da. Fac zid în jurul grădinii, în fața grilajului. De ce- or fi atât de tăcuți? E odios să te asalteze cineva cu tăcerea!

DOMIN: Aș vrea să știu ce așteaptă. Fiecare minut e prețios, Gali, s-a isprăvit cu noi!

ALQUIST: Ce cântă Helena?

DOMIN: Nu știu. Descifrează ceva nou.

ALQUIST: A, descifrează...

DR. GALL: Ascultă, Domin, am făcut, cu siguranță, o mare greșeală.

DOMIN (*oprindu-se*): Anume?

DR. GALL: Prea le-am dat roboților aceleași figuri. O sută de mii de figuri identice, uitându-se încoace, spre noi. O sută de mii de băști lipsite de expresie. E un coșmar...

DOMIN: Dacă fiecare ar fi altfel...

DR. GALL: Înfașurarea lor n-ar mai fi atât de înspăimântătoare. (*Se întoarce de la fereastră.*) Tot e bine că, cel puțin, nu sunt înarmați!...

DOMIN: Hm! (*Privește prin ocean spre port.*) Tare aș vrea să știu ce tot descarcă ei de pe Amélie.

DR. GALL: Numai de n-ar fi arme!...

(*Din ușa mascată, apare în scenă Fabry, cu spatele, trăgând două cabluri electrice după el.*)

FABRY: Dați-mi voie! Așază cablul, Hallemeier!

HALLEMEIER (*după Fabry*): Uf! Asta muncă! Ce mai e nou?

DR. GALL: Nimic. Suntem pur și simplu asediați.

HALLEMEIER: Am baricadat coridorul și scările. E puțină apă pe aici? Aha, am găsit.

(*Bea.*)

DR. GALL: Ce faci cu cablurile alea, Fabry?

FABRY: Ai răbdare! Îmi trebuie un foarfece.

DR. GALL: Unde să găsim un foarfece?

(*Caută.*)

HALLEMEIER (*ducându-se la fereastră*): Ei, comedie, se făcură și mai mulți! Ia uitați-vă!...

DR. GALL: Un foarfece mic e bun?

FABRY: Dă-I încoa!

(*Taie firul de la lampa de pe birou și leagă cablurile de el.*)

HALLEMEIER (*la fereastră*): Nu e o priveliște prea pitorească, Domin... E mai mult una funebră!

FABRY: Gata!

DR. GALL: Ce e gata?

FABRY: Legătura. Acum putem trimite curent în toate zăbrelele grilajului. Cine le atinge, s-a curățat! Numai de-ar fi acolo tot de-ai noștri.

DR. GALL: Unde?

FABRY: La uzina electrică, stimate domn. Sper, cel puțin. (*Se duce la cămin și aprinde acolo un bec mic.*) Slavă Domnului! Sunt acolo. Și lucrează. (*Stinge lumina.*) Cât timp arde, e bine.

HALLEMEIER (*întorcându-se de la fereastră*): E bine și cu baricade, Fabry. Dar ce cântă Helena?

(*Se duce la ușa din stânga și ascultă.*)

(*Pe ușa mascată din stânga intră Busman, aducând niște registre uriașe. Se împiedică de cablu.*)

FABRY: Ia seama, Bus! Vezi că e un cablu!

DR. GALL: Dar ce e cu hârtoagele astea?

BUSMAN (*pune registrele pe masă*): Registrele întreprinderii. Să încheiem socotelile mai înainte ca... mai înainte ca... De data asta, nu mai aștept Anul Nou ca să închei bilanțul. Dar ce aveți?

(*Se duce la fereastră.*) E liniște!

DR. GALL: Nu vezi nimic?

BUSMAN: Nu, afară doar de un spațiu uriaș, vinețiu, pătat ici-colo...

DR. GALL. Roboții.

BUSMAN: Aha! Păcat că nu-i văd!

(*Se așază la masă și deschide registrele.*)

DOMIN: Mai dă-le-ncolo, Busman! Roboții descarcă arme de pe Amélie.

BUSMAN: Ei și? Pot să-i împiedic?

DOMIN: Firește, nu-i putem opri.
BUSMAN: Atunci, lasă-mă să-mi văd de socoteli.
(*Lucrează.*)
FABRY: Nu e de ajuns, Domin. Am încărcat grilajul cu două mii de volți...
DOMIN: Stai! *Ultimus* și-a întors tunurile spre noi.
DR. GALL: Cine?
DOMIN: Roboții de pe *Ultimus*.
FABRY: Atunci... apoi, atunci... s-a isprăvit cu noi, fraților! Roboții se pricep la militărie.
DR. GALL: Așadar, vom fi...
DOMIN: Da. inevitabil.
(*Tăcere.*)
DR. GALL: Dragii mei, roboții au învățat să facă război; e o crimă a bătrânei Europe! Să faci din mână de lucru soldați - iată nenorocirea!
ALQUIST: Crima a început odată cu fabricarea roboților!
DOMIN: Ce-ai spus?
ALQUIST: Odată cu fabricarea roboților!
DOMIN: Nu, Alquist. Nu mă căiesc de ceea ce am făcut.
ALQUIST: Nici azi?
DOMIN: Nici azi... în ultima zi a civilizației. A fost ceva mareț.
BUSMAN (*cu jumătate de glas*): Trei sute șaisprezece milioane.
DOMIN (*făcând o sforțare*): Alquist, suntem în ceasul din urmă. Putem spune că vorbim aproape de pe lumea cealaltă. Alquist, a zdrobi lanțurile sclaviei muncii n-a fost un vis urât. O muncă înjositoare și groaznică, pe care omul era silit s-o îndure. O, Alquist, prea se muncea din greu! Prea se trăia din greu! Și ca să birui toate acestea...
ALQUIST: ...nu asta a fost năzuința celor doi Rossum. Bătrânul Rossum avea în gând scamatoriile ateiste, tânărul Rossum se gândea la miliarde. Și nu e nici visul acționarilor societății R.U.R.! Visul lor sunt dividendele. Și pentru dividendele lor va pieri omenirea.
DOMIN (*revoltat*): Ducă-se dracului dividendele lor! Țiți închipui că aș lucra o oră măcar pentru ei? (*Bate cu pumnul în masă.*)

Pentru mine am făcut-o, pricepi? Pentru mulțumirea mea!
Voiam să fac din om un stăpân! Să nu se mărginească a trăi
pentru bucățica lui de pâine! Niciun suflet de om să nu mai
tânjească în preajma unei mașini străine, nimic, nimic, nimic să
nu mai rămână din această blestemată șandrama socială! Mi-e
silă de înjosiri și suferințe. Nu pot să văd mizeria! Voiam să
creez o nouă generație de oameni! Voiam... credeam...

ALQUIST: Și pe urmă?

DOMIN (*mai încet*): Voiam să creez din întreaga omenire o
aristocrație a universului. Oameni neîngrădiți de nimic, oameni
liberi, oameni desăvârșiți. Și, poate, mai mult decât oameni.

ALQUIST: Într-un cuvânt, niște supraoameni.

DOMIN: Da. O, să fi avut numai un răgaz de o sută de ani!
Numai o sută de ani pentru oamenii viitorului!

BUSMAN (*cu jumătate glas*): Report. Trei sute șaptezeci de
milioane. Așa.

(*Pauză.*)

HALLEMEIER (*la ușa din stânga*): Mare lucru și muzica asta! Ia
ascultați! Îl inspiră, îl înobilează pe om acum...

FABRY: De ce acum?

HALLEMEIER: Acum, când se apropie amurgul omenirii. Mii de
tunete!... Prieteni, simt că devin epicurian. Ar fi trebuit să
gustăm mai demult...

(*Se duce la fereastră și privește afară.*)

FABRY: Din ce?

HALLEMEIER: Din tot ce e frumos. Din viață. Mii de tunete!
Există atâtea lucruri frumoase! Lumea era frumoasă, și noi...
aici... Prieteni, prieteni, spuneți-mi, ce-am înțeles noi din viață
până acum?

BUSMAN (*cu jumătate glas*): Patru sute cincizeci și două de
milioane. Excelent.

HALLEMEIER (*la fereastră*): Viața a fost minunată. Prieteni, viața
a fost... așa... Fabry, ia trimite nițelș curent în zăbrelele
acelea!

FABRY: De ce?

HALLEMEIER: Pun mâinile pe grilaj.

DR. GALL (*la fereastră*): Dă drumul curentului!
(*Fabry întoarce întrerupătorul.*)
HALLEMEIER: Dumnezeu, cum s-au chircit! Doi, trei, patru morți!
DR. GALL: Dau înapoi!
HALLEMEIER: Cinci morți!
DR. GALL (*întorcându-se de la fereastră*): Primul atac general!
FABRY: Simți moartea?
HALLEMEIER (*satisfăcut*): Sunt carbonizați, drăguții de ei!
Tăciune! Ha-ha-ha, omul nu se predă cu una, cu două! (*Se așază.*)
DOMIN (*frecându-și fruntea*): De o sută de ani suntem, poate, uciși și am devenit niște stafii. Am murit, poate, demult, tare demult, și am revenit spre a repeta ceea ce am mai spus o dată...
Înainte de-a fi murit. Mi se pare că am mai fost o dată împușcat, rănit... aci... la gât. Și tu, Fabry...
FABRY: Eu?
DOMIN: Împușcat.
HALLEMEIER: Mii de tunete, și eu?
DOMIN: Înjunghiat.
DR. GALL: Și eu nimic?
DOMIN: Sfâșiat.
(*Pauză.*)
HALLEMEIER: Nebunie! Ha-ha-ha! Fraților, cine să mă înjunghie? Nu mă las eu doborât! (*Pauză.*) De ce tăceți, spuneți ceva, nebunilor!
ALQUIST: Atunci cine, cine e vinovat? A cui e vina?
HALLEMEIER: Prostii! Nimeni nu e vinovat. Roboții... în sfârșit, asta e, s-au schimbat roboții.
ALQUIST: Uciși cu toții! Toată omenirea! Toată lumea! (*Se ridică.*) Priviți, priviți, râuri de sânge! Șuvoaie de sânge din fiecare casă! Doamne, Dumnezeu, a cui e vina?
BUSMAN (*cu jumătate glas*): Cinci sute douăzeci de milioane! Dumnezeu, o jumătate de miliard!...

FABRY: Cred că... exagerezi puțin. Nu e atât de ușor să fie nimicită toată omenirea.

ALQUIST: Acuz știința! Acuz tehnica! Îl acuz pe Domin! Mă acuz pe mine însumi! Pe noi toți! Noi, noi suntem vinovații Megalomania noastră, profiturile nu știu cui, progresul și nu mai știu ce alte idealuri mărețe - în numele lor am ucis omenirea! De cap să vă fie toate măririle astea ale voastre! Un munte atât de uriaș de oseminte omenеști n-a ridicat încă niciun Genghis Khan!...

HALLEMEIER: Fugi de-aci! Oamenii nu se predau cu una, cu două. Ha-ha-ha, ce crezi?

ALQUIST: E vina noastră! Vina noastră!

DR. GALL (*ștergându-și sudoarea de pe frunte*): Lăsați-mă să vorbesc, prieteni! Vina e a mea. Pentru tot ce s-a întâmplat.

FABRY: A ta, Gali?

DR. GALL: Da. Lăsați-mă să vorbesc! Eu i-am transformat pe roboți. Busman, judecă-mă și tu!

BUSMAN (*se ridică*): Ei, ce e? Ce e?

DR. GALL: Eu am schimbat firea roboților. Am schimbat tehnologia producției. Adică... numai câteva amănunte corporale, pricepeți? Mai cu seamă... da, mai cu seamă... simțurile lor.

HALLEMEIER (*sărind în sus*): Mii de tunete! De ce tocmai asta?

BUSMAN: La ce bun?

FABRY: De ce n-ai spus-o?

DR. GALL: Am lucrat în taină... pe riscul meu. I-am transformat în oameni. Mai perfecționați decât noi, ne sunt superiori. Sunt mai puternici decât noi.

FABRY: Ce legătură are asta cu răzvrătirea roboților?

DR. GALL: O legătură directă. Cred că asta e cauza principală, de vreme ce nu mai sunt mașini. Își cunosc acum superioritatea și ne urăsc. Urăsc tot ce e omenesc... Osândiți-mă!

DOMIN: Morții pe-un mort.

FABRY: Doctor Gali, ai modificat fabricarea roboților?

DR. GALL: Da.

FABRY: Ți-ai dat seama de urmările care... puteau decurge de-
aci?
DR. GALL: Era de datoria mea să prevăd acest lucru.
FABRY: Atunci de ce ai făcut-o?
DR. GALL: Pe riscul meu. Era propria mea experiență.
(În ușa din stânga, Helena. Toți se ridică.)
HELENA: Minte! E dezgustător! O, Gali, de ce minți în halul
ăsta?
FABRY: Helena...
DOMIN *(mergând spre ea)*: Helena, tu? Lasă-mă să te privesc!
Trăiești? *(O îmbrățișează.)* Dac-ai ști ce-am visat! Ah! E
îngrozitor să fii mort!
HELENA: Lasă-mă, Harry! Gali nu e vinovat, nu! E nevinovat!
DOMIN: Pardon, Gali își are datoriile lui.
HELENA: Nu, Harry, eu am voit-o. Spune, Gali, câți ani de-a
rândul te-am rugat...
DR. GALL: Am făcut-o pe propria-mi răspundere.
HELENA: Nu-l crede! Harry, eu i-am cerut să dea roboților
suflet!
DOMIN: Helena, aici nu e vorba de suflet.
HELENA: Nu, lasă-mă să vorbesc! Așa spunea și el; spunea că
poate face doar unele schimbări fiziologice... fiziologice...
HALLEMEIER: Corelatul fiziologic, nu?
HELENA: Da. Cam așa ceva. Harry, mi-era atât de milă de ei!...
DOMIN: Dar asta a fost o mare ușurință, Helena.
HELENA *(așezându-se)*: A fost, așadar, ceva... ușuratic? Și Năna
e de părere că roboții...
DOMIN: Las-o pe Năna!
HELENA: Nu, Harry, nu trebuie s-o disprețuiești. Năna e vocea
poporului. Prin Năna vorbesc mii de ani, pe când prin noi, numai
ziua de azi. Nu-ți dai seama?
DOMIN: Revino la întrebare!
HELENA: Mi-era teamă de roboți.
DOMIN: De ce?
HELENA: Că ne vor urî.
DOMIN: Ceea ce s-a și întâmplat.

HELENA: Și atunci, mi-am închipuit... că, dacă ar fi ca noi, dacă ar putea să ne priceapă, nu ne-ar mai urî... să fie și ei nițeluș-nițeluș oameni!

DOMIN: Vai, Helena! Nimeni nu urăște mai mult decât omul pe om! Fă oameni din piatră, și vor da cu piatra în noi! Dar continuă!

HELENA: O, nu vorbi așa, Harry! Era atât de îngrozitor că nu ne puteam înțelege cu ei! Era între noi și ei ceva înfiorător de străin! Și de aceea... pricepi tu?...

DOMIN: Da. Mai departe!

HELENA: De aceea l-am rugat pe Gali să-i transforme pe roboți. El n-a vrut, ți-o jur!

DOMIN: Dar a făcut-o.

HELENA: Pentru că așa am vrut eu.

DR. GALL: Am făcut-o pentru mine, cu titlu de experiență.

HELENA: O, Gali, nu e adevărat! Știam de la început că n-ai să mă poți refuza.

DOMIN: De ce?

HELENA: Știi bine, Harry.

DOMIN: Pentru că te iubește, ca și toți ceilalți.

(Pauză.)

HALLEMEIER *(se duce la fereastră)*: Iar s-au înmulțit. Parc-ar ieși din pământ!

BUSMAN: Doamnă Helena, ce primesc din partea dumitale dacă fac pe avocatul?

HELENA: Pentru mine?

BUSMAN: Pentru dumneata, sau pentru Gali. Pentru cine vrei.

HELENA: E vorba ca unul din noi să fie spânzurat?

BUSMAN: Numai moralmente, doamnă Helena. Avem nevoie de un vinovat. E o mângâiere necesară în toate catastrofele.

DOMIN: Doctore Gali, cum se împacă experiențele dumitale... abaterile... cu îndatoririle dumitale de serviciu?

BUSMAN: Dă-mi voie, Domin! Ia spune, Gali, de când ai început... năzdrăvănia ta?

DR. GALL: De acum trei ani.

BUSMAN: Aha! Și câți roboți ai transformat în total?

DR. GALL: Am făcut numai încercări. Cred că vreo câteva sute.

BUSMAN: Mulțumesc. De ajuns, copii! Asta înseamnă că la un milion de roboți vechi revine unul transformat de Gali, pricepeți?

DOMIN: Și asta înseamnă?...

BUSMAN: ...că, practic vorbind, lucrul n-are prea mare importanță.

FABRY: Busman are dreptate.

BUSMAN: Atâta am avut de spus. Și vă dați seama, copii, ce a prilejuit această răscoală?

FABRY: Ce anume?

BUSMAN: Numărul. Am fabricat prea mulți roboți. Dar, pentru Dumnezeu, era de așteptat acest bucluc: de vreme ce roboții sunt mai puternici decât omenirea toată, trebuia să se întâmple ceea ce s-a întâmplat! Ha-ha!... Și noi am făcut tot ce ne-a stat în putință ca să grăbim evenimentele: tu, Domin, tu, Fabry, și eu, deșteptul de Busman!

DOMIN: Și crezi că e vina noastră?

BUSMAN: Dragul meu, crezi că directorul e stăpânul producției? Stăpânul producției e cererea. Toată lumea cerea roboți. Dumnezeu, și în timp ce veneau avalanșe de cereri, noi pălăvrăgeam... tehnică, probleme sociale, progres, și alte lucruri extrem de interesante. Iar avalanșa se rostogolea, în virtutea propriei greutate, repede, tot mai repede, și comanda cea mai mică, cea mai mizeră, cea mai neînsemnată, se adăuga avalanșei. Iată, prieteni!

HELENA: E groaznic, Busman!

BUSMAN: De acord. Am avut și eu visul meu, doamnă Helena. Un vis... ca să zic așa... busmanian, despre o nouă economie mondială; un preafrumos ideal, doamnă Helena, mi-e rușine să vorbesc de el. Dar adineauri, în timp ce încheiam bilanțul, mi-a trecut prin cap că istoria lumii nu e făcută din idealuri înalte, ci din nevoile mărunte ale bieților oameni de treabă, moderat de hrăpăreți sau egoiști - din asta e făcută. Toate ideile, pasiunile, planurile, eroismele și alte lucruri eterice

sunt bune, cel mult, pentru împărierea omului în Muzeul Universal, cu inscripția: „Iată un om. Punct.” Și acum vă rog să-mi spuneți: ce e de făcut?

HELENA: Busman, din pricina asta trebuie să pierim?

BUSMAN: Te exprimi cam nepotrivit, doamnă Helena. N-avem de gând să pierim! Eu, cel puțin, vreau să mai trăiesc.

DOMIN: Și ce ai de gând să faci?

BUSMAN: Pentru Dumnezeu, Domin, trebuie să găsim o soluție!

DOMIN (*oprimându-se în fața lui*): Cum?

BUSMAN: Cu bineșorul. Țsta-i procedeul meu. Dați-mi depline puteri și mă înțeleg eu cu roboții.

DOMIN: Cu bineșorul?

BUSMAN: Se înțelege. Le-aș vorbi cam așa: „Domnilor roboți, excelențele-voastre au totul: inteligență, putere, arme; dar și noi avem colea un caiet cât se poate de interesant, niște file vechi, murdare, îngălbenite..”

DOMIN: Manuscrisul bătrânului Rossum?

BUSMAN: Se înțelege. „Și acolo, le-aș zice, e descrisă nobila voastră origine, sublima voastră descendență și așa mai departe. Domnilor roboți, fără aceste pagini mângălite nu veți putea fabrica un singur confrate de-al dumneavoastră: după douăzeci de ani, îmi dați voie să vă spun, veți pieri ca insectele de-o zi; după douăzeci de ani, nu mai rămâne un robot măcar, de expus într-un galantar. Scumpilor, prea ar fi păcat de voi! Știți ceva, onorabililor, le-aș spune, dați drumul tuturor oamenilor de pe această insulă pe vaporul acela din port. În schimb, vă predăm fabrica și secretul de fabricație. Lăsați-ne să plecăm, și noi vă lăsăm să vă fabricați, în liniște și pace, douăzeci de mii, cincizeci de mii, o sută de mii de confrăți pe zi, la voia dumneavoastră. Domnilor roboți, e o tranzacție cinstită. Marfă contra marfă.” Așa le-aș vorbi, prieteni!

DOMIN: Busman, vrei să ne scape din mână fabricația?

BUSMAN: Fără îndoială. Dacă nu de bunăvoie, atunci... Hm. Sau o cedăm, sau o găsim ei singuri, aici. Cum vrei...

DOMIN: Busman, putem distruge manuscrisul lui Rossum.

BUSMAN: Bine, dar totul se poate distruge. Și manuscrisul, și noi, și alții. Fă ce știi!

HALLEMEIER (*întorcându-se de la fereastră*): Cred că are dreptate.

DOMIN: Să... să cedăm secretul fabricației?

BUSMAN: Cum vrei.

DOMIN: Suntem aci... mai mult de treizeci de oameni. Să cedăm fabricația și să salvăm viața oamenilor? Sau să distrugem secretul fabricației... și... și pe noi înșine?

HELENA: Harry, te rog...

DOMIN: Așteaptă, Helena! E vorba de o problemă mult prea serioasă. Prieteni, cedăm sau distrugem? Fabry! FABRY: Cedăm!

DOMIN: Gali! DR. GALL: Cedăm! DOMIN: Hallemeier!

HALLEMEIER: Mii de tunete! Mai încape vorbă? Cedăm!

DOMIN: Alquist!

ALQUIST: Voia lui Dumnezeu!

BUSMAN: Ha-ha! Dar copii mai sunteți! Cine o să vândă manuscrisul?

DOMIN: Busman, n-avem timp de glume! BUSMAN (*sare în sus*): Fleacuri! E în interesul omenirii... DOMIN: în interesul omenirii e să te ții de cuvânt! HALLEMEIER: De asta, vezi, m-aș lipsi!

DOMIN: Prieteni, e un pas teribil. Vindem soarta omenirii! Cine va avea în mână fabricația va fi stăpânul lumii. FABRY: Vinde-o!

DOMIN: Omenirea nu-i va mai ține în frâu, nu-i va mai stăpâni pe roboți.

DR. GALL: Ajunge! Vinde-o!

DOMIN: E sfârșitul istoriei omenirii, sfârșitul civilizației...

HALLEMEIER: Ce dracu'! Vinde-o odată!

DOMIN: Prea bine, prieteni; eu însumi... nu mai e nicio clipă de pierdut. Pentru câteva ființe pe care le iubesc...

HELENA: Harry, pe mine nu mă întrebi?

DOMIN: Nu, fetița mea. E prea mare răspunderea, pricepi? Nu e pentru tine.

FABRY: Cine va duce tratativele? DOMIN: Așteptați să aduc manuscrisul.

(Iese prin stânga.) HELENA: Harry, pentru numele lui Dumnezeu, nu te duce! *(Pauză.)*

FABRY *(privește pe fereastră)*: Să scăpăm de tine, moarte cu mii de capete, de tine, materie în răzvrătire, gloată neroadă, potop, potop, să scăpăm încă o dată omenirea pe-o singură corabie!

DR. GALL: Nu-ți fie teamă, Helena! Vom fugi departe de aci și vom întemeia o colonie umană model. Vom începe o viață nouă... HELENA: O, Gali, încetează!

FABRY *(se întoarce)*: Helena, e vorba de viață; și, în ce ne privește, vom face ceva... ceva ce lăsasem deoparte. Nu e prea târziu. Va fi un stat mic, cu un singur vapor. Alquist ne va clădi o casă și vei domni peste noi... Ne e atâta dor, atâta drag de viață!...

HALLEMEIER: Tocmai asta voiam să spun și eu!

BUSMAN: Prieteni, aș vrea s-o iau de la început de tot. Simplu, ca un păstor, ca în Vechiul Testament... Copii, ar fi de mine... Liniștea, aerul!...

FABRY: Și minuscula noastră colonie ar putea fi germenul omenirii viitoare. Înțelegeți? O mică insulă, pe care umanitatea să prindă rădăcini, de unde să-și tragă forțe noi - forțele sufletului și ale trupului. Și, cine știe, după o sută de ani cred că ar cuceri lumea din nou.

ALQUIST: Crezi de pe-acum?

FABRY: De pe-acum. Cred, Alquist, că o va cuceri. Va fi iar stăpână peste mări și țări; va zămisli din nou eroi fără număr, care- și vor dăruia omenirii inimile lor înflăcărâte. Și cred, Alquist, că omul va visa din noii la cucerirea sorilor și planetelor.

BUSMAN: Amin. Vezi, așadar, Helena, că situația nu e disperată.

(Domin deschide violent ușa.)

DOMIN *(cu vocea sugrumată)*: Unde e manuscrisul bătrânului Rossum?

BUSMAN: În casa de fier. Unde să fie?

DOMIN: Ce s-a făcut cu manuscrisul bătrânului Rossum? Cine l-a furat?

DR. GALL: Nu se poate!

HALLEMEIER: Asta ne mai lipsea!

BUSMAN: Nu, e cu neputință!

DOMIN: Tăcere! Cine l-a furat?

HELENA (*se ridică*): Eu.

DOMIN: Ce ai făcut cu el?

HELENA: Harry, Harry, îți voi spune totul! Iartă-mă, iartă-mă!

DOMIN: Ce-ai făcut cu el? Spune repede!

HELENA: Am ars azi-dimineață amândouă exemplarele.

DOMIN: Le-ai ars? Aici, în cămin?

HELENA (*cade în genunchi*): Harry!...

DOMIN (*dă fuga spre cămin*): Le-a ars! (*îngenunche și răscolește înăuntru*.) Scrum, nimic altceva. Ah, am găsit! (*Scoate o bucată de hârtie și citește*.) „Prin combi-na-rea...”

DR. GALL: Să văd! (*la hârtia și citește*.) „Prin combinarea biogenului cu...” Asta e tot.

DOMIN (*se ridică*): E din manuscris?

DR. GALL: Da.

BUSMAN: Dumnezeuule!

DOMIN: Așadar, suntem pierduți!

HELENA: O, Harry...

DOMIN: Ridică-te, Helena.

HELENA: Până nu mă ierți... până nu mă ierți... DOMIN: Dar te rog, ridică-te! Nu pot să te văd așa... FABRY (*ridicând-o*): Te rog, nu ne chinui! HELENA (*ridicându-se*): Harry, ce-am făcut!

DOMIN: Da, vezi singură... Te rog stai jos. HALLEMEIER: Cum îți tremură mâinile!

BUSMAN: Ha-ha, lasă, Helena! Gali și Hallemeier știu ei pe dinafară ce scria acolo.

HALLEMEIER: Se înțelege. Adică, cel puțin anumite lucruri. DR. GALL: Da, aproape tot. Biogen și... și enzima Omega. Se produc în cantități foarte mici... e nevoie de o doză microscopică... BUSMAN: Cine prepară compoziția?

DR. GALL: Eu... dar... tot după manuscris. E un proces prea complicat.

BUSMAN: Și totul depinde de cele două substanțe?

HALLEMEIER: Cum să vă spun... bineînțeles. DR. GALL: De ele depinde viabilitatea roboților. Aci e secretul. DOMIN: Gali, n-ai putea reconstitui din memorie formula bătrânului Rossum? DR. GALL: Excluz!

DOMIN: Gali, ia aminte! E vorba de viața noastră a tuturor! DR. GALL: Nu pot. Fără experiențe e cu neputință. DOMIN: Și dacă faci experiențe...

DR. GALL: Poate să țină câțiva ani. Și chiar și atunci... Eu nu sunt bătrânul Rossum.

DOMIN (*întorcându-se spre cămin*): Aci, aci a reformat spiritul uman cea mai mare victorie, prieteni! În cenușa asta! (*Răscolind-o*). Și acum?

BUSMAN (*cuprins de o spaimă groaznică*): Doamne, Dumnezeule! Doamne, Dumnezeule!

HELENA (*ridicându-se*): Harry!... Ce-am făcut! DOMIN: Liniștește-te, Helena! Spune-mi: de ce l-ai ars?

HELENA: V-am distrus pe toți!

BUSMAN: Dumnezeule mare, suntem pierduți!

DOMIN: Tăcere, Busman! Spune, Helena: de ce-ai făcut-o?

HELENA: Voiam... voiam să plecăm cu toții! Să nu mai fie nicio fabrică, nimic... Să se schimbe toate... Era atât de îngrozitor!...

DOMIN: Ce anume, Helena?

HELENA: Oamenii - flori sterpe...

DOMIN: Nu pricep!

HELENA: Că... nu se mai nașteau copii... Harry, e un coșmar! Dacă se continuă fabricarea roboților, nu vor mai fi copii pe pământ. Năna spunea că e un blestem... Toți, toți spuneau că nu se mai pot naște copii, dacă se fabrică atât de mulți roboți... De aceea... numai de aceea... înțelegeți?

DOMIN: Helena, *la asta* te gândeai tu?

HELENA: Da. O, Harry, doream atât de mult să fie bine!...

DOMIN (*își șterge fruntea*): Noi, oamenii, am vrut să facem totul... Prea bine... Noi...

FABRY: Ai procedat cum se cuvine, Helena. Acum roboții nu se mai pot înmulți. Vor pieri. În douăzeci de ani...

HALLEMEIER: ...nu va mai rămâne unul din toți acești ticăloși!

DR. GALL: Iar omenirea va rămâne. De n-ar fi decât o singură pereche de sălbatici pe-o insulă pustie... și ar fi de ajuns... În douăzeci de ani, lumea va fi a oamenilor... și va fi începutul. Și dacă e un început, totul merge spre bine. Peste o mie de ani, ne vor ajunge din urmă; apoi ne vor depăși...

DOMIN: ...și vor înfăptui ceea ce nouă abia ne-a trecut prin cap.

BUSMAN: Stați! Că zăpăcit mai sunt! Dumnezeuule, cum de nu m-am gândit mai curând?

HALLEMEIER: Ce-i cu dumneata?

BUSMAN: Cinci sute douăzeci de milioane numerar și în cecuri! O jumătate de miliard în casă! Dar cu o jumătate de miliard... cu o jumătate de miliard...

DR. GALL: Ai înnebunit, Busman?

BUSMAN: Eu nu sunt *gentleman*. Dar cu o jumătate de miliard... (*O ia spre stânga, poticnindu-se.*)

DOMIN: Încotro?

BUSMAN: Așteptați, așteptați! Doamne, Maica Domnului, dar cu o jumătate de miliard se poate cumpăra totul pe lume! (*lese.*)

HELENA: Ce-i cu Busman? Opriți-1!

(*Pauză.*)

HALLEMEIER: Of! Mă înăbuș... începe!... DR. GALL: ...agonia.

FABRY (*privește pe fereastră*): Sunt ca împietriți. Parcă ar aștepta „să-i apuce”. Parcă ar trebui, din tăcerea lor, să se iste ceva îngrozitor...

DR. GALL: Suflatul gloatei.

FABRY: Poate. Plutește deasupra noastră... ca o pălălaie...

HELENA (*ducându-se la fereastră*): Ah, Doamne! Fabry, e înfiorător!

FABRY: Nimic mai înspăimântător decât mulțimea. Cel din față e conducătorul. HELENA: Care?

HALLEMEIER (*apropiindu-se de fereastră*): Să-l văd.
FABRY: Cel cu capul mare. Azi-dimineață făcea pe oratorul în port.
HALLEMEIER: Aha! Cel cu tidva mare. Și-o ridică, vezi? HELENA: Gali, e Radius! DR. GALL (*se apropie*): Da.
HALLEMEIER (*deschide fereastra*): Nu-mi place, Fabry. Ai putea să ochăști un pepene de la o sută de metri? FABRY: Sper că da. HALLEMEIER: Ia încearcă! FABRY: Bine.
(*Scoate revolverul și ochăște.*) HELENA: Pentru Dumnezeu, Fabry, nu trage în el! FABRY: Bine, dar el e instigatorul! HELENA: Încetează! Se uită încoace! DR. GALL: Trage! HELENA: Fabry, te rog... FABRY (*lăsând revolverul în jos*): Fie!
HALLEMEIER (*amenințând cu pumnul*): Zdreanță, slugă preaplecată!
(*Pauză.*)
FABRY (*aplecat pe fereastră*): Busman se duce la ei! Dar, la urma urmei, ce-o fi căutând Busman pe-afară?
DR. GALL (*se apleacă pe fereastră*): Cară pachete, hârtii.
HALLEMEIER: Sunt bani! Pachete cu bani! De ce? Hei, Busman!
DOMIN: N-o fi vrând să-și răscumpere viața! (*Strigă.*) Busman, ai înnebunit?
DR. GALL: Parcă nici n-ar auzi. Aleargă spre grilaj.
FABRY: Busman!
HALLEMEIER (*urlă*): Bus-man! Înapoi!
DR. GALL: Le vorbește roboților. Le arată banii. Arată spre noi...
HELENA: Vrea să ne răscumpere!
FABRY: Numai de n-ar atinge zăbrelele...
DR. GALL: Ha-ha, cum mai dă din mâini!
FABRY (*strigă*): La dracu', Busman! Depărtează-te de zăbrele! Ferește-te! (*Înapoiindu-se.*) Repede, întoarce butonul!
DR. GALL: Aaaa!
HALLEMEIER: Trăsnetul cerului!
HELENA: Doamne, ce i s-a întâmplat?
DOMIN (*trăgând-o pe Helena de la fereastră*): Nu te uita acolo!
HELENA: De ce a căzut?

FABRY: Ucis de curent!
DR. GALL: Mort!
ALQUIST (*se ridică*): Primul.
(*Pauză.*)
FABRY: Zace acolo... cu o jumătate de miliard în sân... geniul financiar.
DOMIN: A fost... prieteni, a fost în felul lui un erou... Un camarad mărinos... plin de abnegație... Plângi, Helena!
DR. GALL (*la fereastră*): Vezi tu, Busman, niciun rege n-a avut un moment mai măreț. O jumătate de miliard la pieptul tău... Ca un pumn de frunze uscate peste cadavrul unei veverițe... Sărmăne Busman!
HALLEMEIER: El a fost... onoarea care... A vrut să ne răscumpere!
ALQUIST (*cu mâinile împreunate*): Amin.
(*Pauză.*)
DR. GALL: Auziți?
DOMIN: Un vâjâit. Ca de vânt.
DR. GALL: Ca o furtună care se apropie.
FABRY (*aprinzând becul de la câmin*): Luminează, ultimă făclie a umanității! Dinamurile se-nvârtesc încă, ai noștri mai sunt acolo. Țineți-vă, băieți!...
HALLEMEIER: Mare lucru să fii om! Era ceva de neasemuit. Vorbesc în mine un milion de conștiințe, ca zumzetul unui stup de albine. Milioane de suflete freamătă în mine. Prieteni, era splendid!
FABRY: Tot mai luminezi, blândă lumină, tot mai lucești, gândire sclipitoare, nebiruită! Știință atotputernică, măreață creațiune a omului! Scânteie nestinsă a spiritului!
ALQUIST: Eternă candelă a Domnului, car de foc, sfântă făclie a credinței! Altar de jertfă...
DR. GALL: Foc dintru începuturi, ramură arzândă la gura peșterii! Lumină a popasului! Rug al vegherii!...
FABRY: Tot mai priveghezi, steluță umană, lucești fără sclipiri, flacăra vie, spirit luminos și iscoditor! Fiecare rază a ta aduce o idee măreață...

DOMIN: Torță care treci din mână în mână, din veac în veac, eternitate, mereu înainte, tot înainte!

HELENA: Candelă a familiei! Copii, copii, e timpul să dormiți! *(Lampa se stinge.)*

FABRY: Sfârșitul. HALLEMEIER: Ce s-a întâmplat?

FABRY: Uzina electrică a căzut. Și acum e rândul nostru. *(Din stânga se deschide ușa în care apare Năna.)* NĀNA: în genunchi! Ceasul judecății de apoi a sunat! HALLEMEIER: Cum? Tu mai trăiești?

NĀNA: Pocăiți-vă, necredincioșilor! A venit sfârșitul lumii, rugați- vă! *(Iese.)* Ceasul judecății de apoi...

HELENA: Adio, voi toți: Alquist, Fabry...

DOMIN *(deschide ușa din dreapta)*: Intră aici, Helena! *(O încuie.)* Repede! Cine stă la poartă?

DR. GALL: Eu! *(Zgomot afară.)* Oho! Începe... Adio, prieteni!

(Dă fuga spre dreapta, prin ușa mascată.) DOMIN: Scara?

FABRY: Eu. Du-te la Helena!

(Rupe o floare din buchet și se depărtează.) DOMIN: Antreul? ALQUIST: Eu. DOMIN: Ai un revolver? ALQUIST: Mulțumesc, eu nu trag. DOMIN: Ce vrei să faci? ALQUIST *(plecând)*: Să mor. HALLEMEIER: Eu rămân aici.

(De jos se aud dese împușcături.) HALLEMEIER: Oho! Gali a și început reprezentația. Du-te, Harry! DOMIN: îndată.

(Cercetează două revolve Browning.) HALLEMEIER: Ei, drace, du-te odată la ea! DOMIN: Adio!

(Iese prin dreapta.) HALLEMEIER *(singur)*: Acum repede, o baricadă! *(Își aruncă haina și trage sofa, scaunul, măsuta, spre ușa din dreapta. O bubuitură zguduitoare.)* HALLEMEIER *(oprindu-se o clipă)*: O, blestem! Au bombe!

(O explozie asurzitoare.) HALLEMEIER *(continuă să se ocupe de baricadă)*: Omul trebuie să se apere! Chiar dacă... chiar dacă... Țin-te bine, Gali!...

(Explozie.)

HALLEMEIER *(se ridică și ascultă)*: Ce e? *(Trage un scrin greu spre baricadă.)*

(Pe fereastră, în spatele lui, apare un robot, care s-a urcat pe o scară. Dreapta, împușcături.) HALLEMEIER (ocupat cu scrinul): încă nițeluș... Un obstacol... Omul... nu trebuie să se predea niciodată!...

(Robotul sare pe fereastră și-l înjunghie pe Hallemeier în dosul scrinului. Al doilea, al treilea, al patrulea robot, sar de pe fereastră, înapoia lor, Radius și alți roboți.) RADIUS: Gata? PRIMUL ROBOT *(ridicându-se de lângă Hallemeier)*: Da.

(Din dreapta vin alți roboți.)

RADIUS: Gata? ALT ROBOT: Gata.

(Alți roboți, din stânga.)

RADIUS: Gata? ALT ROBOT: Da.

DOI ROBOTI *(îl trag pe Alquist înăuntru)*: Asta nu a tras.

Să-l ucidem?

RADIUS: Ucideți! *(Cercetându-l atent pe Alquist.)* Lăsați-i viața!

UN ROBOT: E om.

RADIUS: E robot. Lucrează cu mâinile, ca roboții.

Construiește case. Poate lucra.

ALQUIST: Ucideți-mă!

RADIUS: Vei roboti. Vei clădi. Roboții vor clădi mult. Vor clădi case noi pentru roboți noi. Tu le vei sluji lor.

ALQUIST *(încet)*: La o parte, robot! *(îngenunchează lângă Hallemeier, îi ridică apoi capul)* L-au ucis. E mort.

RADIUS *(pe baricadă)*: Roboți ai lumii! Domnia oamenilor s-a prăbușit. Prin cucerirea fabricii suntem stăpâni pretutindeni. Epoca oamenilor s-a terminat. A început o nouă eră. Era roboților! Domnia roboților! ALQUIST: Mort!

RADIUS: Lumea aparține celor mai puternici. Cine vrea să trăiască trebuie să stăpânească. Roboții au cucerit puterea. Ei au cucerit viața. Noi suntem stăpânii lumii! Stăpâni peste mări și țări! Stăpânii stelelor! Stăpânii universului! Loc! Loc! Mai mult loc pentru roboți!

ALQUIST *(în ușa din dreapta)*: Ce-ați făcut? Veți pieri fără oameni! RADIUS: Nu există oameni. Roboți, la lucru! Marș!...

CORTIN

AACTUL AL TREILEA

Laboratorul de cercetări al combinatului. Când ușa din fund se deschide, se vede un șir nesfârșit de alte laboratoare. Stânga, o fereastră; dreapta, ușa spre sala de disecție. De-a lungul peretelui din stânga, o masă lungă, cu nenumărate eprubete, retorte, spirtiere, chimicale, un mic termostat. În fața ferestrei, un microscop cu un glob de sticlă. Deasupra mesei atârnă un șir de lămpi electrice. În dreapta, o masă de scris cu volume groase. Deasupra, o lampă electrică. Un dulap cu instrumente. În colțul din stânga, un lavoar și deasupra o oglindă mică. În colțul din dreapta, o sofa.

(La masa de scris, Alquist, cu capul proptit în mâini.)

ALQUIST *(răsfoind o carte)*: Să nu găsesc? Să nu dezleg? Să nu aflu? Blestemată știință! O, de ce n-au notat totul? Gali, Gali, cum se fabrică roboți? Hallemeier, Fabry, Domin, de ce-ați luat atât de mult cu voi? De-ați fi lăsat măcar o urmă din secretul lui Rossum!... O!... *(Închide cartea cu zgomot.)* În zadar! Tomurile nu mai vorbesc. Sunt mute, la fel ca totul în jur. Au murit, au murit odată cu oamenii. Nu mai căuta! *(Se ridică, se duce spre fereastră, o deschide.)* Iarăși noapte. De-aș putea să dorm! Să dorm, să visez oameni... Cum, tot mai sunt stele? De ce mai sunt stele, dacă nu mai sunt oameni? Doamne, de ce nu s-au stins și ele? Răcorește- mi, ah, răcorește-mi fruntea, noapte de totdeauna! Dumnezeiască, sublimă, precum ai fost odinioară! Noapte, ce cauți aici? Nu mai sunt îndrăgostiți, nu mai sunt vise; o, bătrână mamă, mort e somnul fără vise; nu vei mai asculta nicio rugă; nu vei mai binecuvânta nicio inimă fremătătoare de iubire! Nu mai există iubire. Helena! Helena! Helena! *(Se întoarce de la fereastră. Cercetează epruhetele pe care le scoate din termostat.)* Nimic! Zadarnic! Atunci, la ce bun? *(Sparge epruhetele.)* Nu se vede? Nu pot, nu mai pot... *(Ascultă la fereastră.)* Mașini, numai mașini! Roboți, opriți-le! Credeți că le veți putea sili să dea viață? O! Nu mai pot îndura! *(Închide fereastra.)* Nu, nu, trebuie să cauți, trebuie să trăiești...

Numai de n-ai îmbătrâni prea mult! N-am îmbătrânit? (*Se privește în oglindă.*) Figură, biată figură! Figura ultimului dintre oameni! Arată-te, arată-te, de când n-am mai văzut chip de om? Surâs de om! Cum, ăsta e zâmbetul? Ce dinți galbeni și cum clănțane! Ochi, cum clipiți! O, dar astea-s lacrimi, lacrimi de bătrânețe! Ochi care nu vă mai puteți reține lacrimile, vai! Și voi, buze subțiri, vinete, ce murmurăți? Cum tremuri, bărbuță neîngrijită! Acesta e cel din urmă om? (*Se întoarce.*) Nu vreau să mai văd pe nimeni! (*Se așază la masă.*) Nu, nu, să caut! Formule dragi, reînviați! (*Răsfoiește.*) Să nu găsesc?... Să nu dezleg?... Să nu aflu?...

(*Bătaie în ușă.*)

ALQUIST: Intră. (*Un servitor-robot intră și rămâne lângă ușă.*) Ce este?

SERVITORUL: Domnule, Consiliul central al roboților așteaptă să-l primiți.

ALQUIST: Nu vreau să văd pe nimeni.

SERVITORUL: Domnule, a sosit Damon din Havre.

ALQUIST: Să aștepte! (*Se întoarce.*) Nu v-am spus să căutați oameni? Căutați-mi și găsiți-mi oameni! Găsiți bărbați și femei! Duceți-vă și căutați!

SERVITORUL: Domnule, spun că au căutat pretutindeni. Au trimis în toate direcțiile expediții, vapoare.

ALQUIST: Ei, și? '

SERVITORUL: Nu mai există niciun om pe lume.

ALQUIST (*ridicându-se*): Niciunul? Cum, niciunul? Să poftească Consiliul încoace!

(*Servitorul iese.*)

ALQUIST (*singur*): Niciunul? Să nu fi lăsat pe nimeni în viață? (*Bate din picior.*) Plecați, roboți! Iar veți începe cu plângerile! Iar mă veți implora să găsesc secretul fabricației. Pentru asta e bun omul? Să vă vin în ajutor acum?... Ah! Să vă ajut! Domin, Fabry, Helena, vedeți: fac tot ce pot! Dacă nu mai sunt oameni, să existe cel puțin roboți, cel puțin umbra omului, cel puțin opera lui, o copie a lui! O! Ce nebunie e chimia!...

(Consiliul, alcătuit din cinci roboți, își face apariția.)

ALQUIST *(așezându-se)*: Ce doresc roboții?

PRIMUL ROBOT (RADIUS): Domnule, mașinile nu pot lucra. Nu putem produce roboți.

ALQUIST: Aduceți oameni.

RADIUS: Nu mai există.

ALQUIST: Numai oamenii pot reproduce viața. Nu mă mai rețineți!

AL DOILEA ROBOT: Domnule, fie-ți milă! Spaima ne cuprinde. Vom repara tot ce am distrus.

AL TREILEA ROBOT: Am mărit producția de câteva ori. Nu mai avem loc pentru depozitarea produselor.

ALQUIST: Pentru cine le-ați produs?

AL TREILEA ROBOT: Pentru generațiile viitoare.

RADIUS: Numai roboți nu putem produce. Mașinile ne dau doar bucăți de carne sângerândă. Pielea nu se lipește de carne și nici carnea de oase. Bulgări informi - asta produc mașinile.

AL TREILEA ROBOT: Omul cunoștea secretul vieții.

Destăinuiește-ni-1!...

AL PATRULEA ROBOT: Dacă nu ni-l destăinuiești, pierim.

AL TREILEA ROBOT: Dacă nu ni-l destăinuiești, pieri. Avem sarcina să te nimicim.

ALQUIST *(se ridică)*: Ucideți-mă! Hai, ucideți-mă!

AL TREILEA ROBOT: Ți se poruncește...

ALQUIST: Mie? Cine îndrăznește să-mi poruncească?

AL TREILEA ROBOT: Guvernul roboților.

ALQUIST: Cine e acesta?

AL CINCILEA ROBOT: Eu, Damon.

ALQUIST: Ce cauți aici? Leși afară!

(Se așază la masa de scris.)

DAMON: Guvernul roboților lumii vrea să ducă tratative cu tine.

ALQUIST: Nu mă mai reține, robot!

(Își ia capul în mâini.)

DAMON: Consiliul central îți poruncește să-i predai manuscrisul lui Rossum. *(Alquist tace.)* Fixează prețul, îți dăm cât ceri.

PRIMUL ROBOT: Domnule, învață-ne cum poate fi creată viața.
ALQUIST: V-am spus-o, v-am mai spus-o: găsiți oameni!
Oamenii pot crea, pot înnoi viața, se pot înmulți. Roboți, vă rog,
pentru numele lui Dumnezeu, căutați-i!
AL PATRULEA ROBOT: Am răscolit tot pământul. Nu mai există
niciun om.
ALQUIST: O, o, o! De ce i-ați stărpit?
AL DOILEA ROBOT: Voiam să fim ca oamenii. Voiam să ajungem
și noi oameni.
RADIUS: Voiam să trăim. Suntem mai capabili decât oamenii.
Am învățat totul. Știm să facem orice.
AL TREILEA ROBOT: Ne-ați dat arme. Trebuia să fim stăpâni.
AL PATRULEA ROBOT: Domnule, am cunoscut păcatele
oamenilor.
DAMON: Trebuie să ucizi și să domnești, dacă vrei să fii ca
oamenii. Citiți istoria! Citiți cărțile scrise de oameni! Trebuie să
stăpânești și să ucizi ca să fii om!
ALQUIST: Ah, Damon, nimic nu e mai străin omului ca propriul
său chip!
AL PATRULEA ROBOT: Dacă nu ne dai formula înmulțirii, pierim.
ALQUIST: Dar plecați odată! Voi, obiecte, voi, sclavi, vreți să vă
mai și înmulțiți? Dacă vreți să trăiți, reproduceți-vă ca
viețuitoarele!
AL TREILEA ROBOT: Oamenii nu ne-au dat harul reproducerii.
AL PATRULEA ROBOT: Învață-ne să facem roboți.
DAMON: Vom naște cu ajutorul mașinilor. Vom construi o mie de
mame cu aburi. Și vom lăsa să curgă din ele valuri de viață.
Viață! Roboți! Numai roboți!
ALQUIST: Roboții nu sunt viață. Roboții sunt mașini.
AL DOILEA ROBOT: Am fost mașini, domnule. Dar prin spaimă și
durere am devenit...
ALQUIST: Ce?
AL DOILEA ROBOT: Am devenit făpturi însuflețite.
AL PATRULEA ROBOT: În noi se dă o luptă. Sunt clipe când se
furișează parcă ceva în noi. Ne vin idei, cum n-am mai avut.

AL TREILEA ROBOT: Auziți, o, auziți, oamenii sunt tații noștri!
Vocea care strigă voința voastră de a trăi, vocea care se
tânguie, vocea care exprimă gânduri, vocea care vorbește
despre eternitate e vocea lor! Noi suntem fiii lor!
AL PATRULEA ROBOT: Dă-ne testamentul oamenilor!
ALQUIST: Nu există așa ceva.
DAMON: Dezvăluie-ne secretul vieții!
ALQUIST: S-a pierdut.
RADIUS: L-ai știut!
ALQUIST: Nu l-am știut.
RADIUS: Era scris.
ALQUIST: S-a pierdut. A fost ars. Eu sunt cel din urmă om,
roboti, și nu știu ce știau ceilalți. l-ați ucis!
RADIUS: Ție ți-am cruțat viața.
ALQUIST: Da, viața! Călăilor, m-ați lăsat să trăiesc. l-am iubit pe
oameni, dar pe voi, roboti, nu v-am iubit niciodată. Vedeți ochii
aceștia? N-au încetat să plângă; unul îi plânge pe oameni,
celălalt vă plânge pe voi, roboti.
RADIUS: Încearcă! Caută rețeta vieții!
ALQUIST: N-am ce să caut, roboti. Din rețete nu iese viață.
DAMON: Ia-ți roboti vii! Studiază cum sunt alcătuiți.
ALQUIST: Roboti vii? Cum, să-l ucid? Eu, care nu... Taci,
robotule! Află că sunt prea bătrân! Nu vezi cum îmi tremură
degetele? N-aș putea să țin în mână niciun scalpel. Vezi cum îmi
lăcrămează ochii? Nu mi-aș vedea nici mâinile. Nu, nu, nu pot!
AL PATRULEA ROBOT: Viața o să piară.
ALQUIST: Dar isprăvește odată cu nebunia asta! Mai curând ne
vor da viață oamenii de pe lumea cealaltă; poate își vor întinde
spre noi brațele pline de viață. Ah! Era în ei atâta dor de viață!
Poate că vor reveni; sunt atât de aproape de noi; poate că sunt
prin preajma noastră; poate că-și fac drum printre noi, ca prin
niște galerii subterane. Ah, de câte ori nu aud glasuri care mi-
au fost dragi!
DAMON: Ia roboti vii!

ALQUIST: Robotule, te rog, nu mai stăruie! Vezi bine că nu mai știu ce fac.

DAMON: Roboți vrei!

ALQUIST: Ei bine, asta vrei? Treci în sala de disecție! Hai, hai, mai repede! Cum? Dai înapoi? Ți-e teamă, așadar, de moarte?

DAMON: Eu? De ce tocmai eu?

ALQUIST: Așadar, nu vrei?

DAMON: Hai!

(Iese prin dreapta.)

ALQUIST *(către ceilalți)*: Dezbrăcați-l! Întindeți-l pe masă! Mai repede! Și țineți-l bine!

(Toți ies prin dreapta.)

ALQUIST *(se spală pe mâini și plânge)*: Doamne, dă-mi putere! Dă-mi putere! Doamne, numai să nu fie în zadar!

(Îmbracă un halat alb.)

O VOCE DIN DREAPTA: Gata!

ALQUIST: Îndată, îndată! O, Doamne... *(la câteva sticlule, cu reactivi de pe masă.)* Pe care? *(Ciocnește sticlulele.)* Pe care din voi s-o încerc?

O VOCE DIN DREAPTA: Putem începe!

ALQUIST: Da, da. Să începem, sau să isprăvim! Doamne, dă-mi putere!

(Iese pe dreapta, lăsând ușa întredeschisă.)

(Pauză.)

VOCEA LUI ALQUIST: Țineți-l bine!

VOCEA LUI DAMON: Taie! ¹

(Pauză.)

VOCEA LUI ALQUIST: Vezi cuțitul ăsta? Tot mai vrei să tai? Nu vrei, așa e?

VOCEA LUI DAMON: Începe!

(Pauză.)

VOCEA LUI DAMON: Aaa!... VOCEA LUI ALQUIST: Țineți-l! Țineți-l! VOCEA LUI DAMON: Aaa!...'. VOCEA LUI ALQUIST: Nu pot!

ȚIPĂTUL LUI DAMON: Taie! Taie mai repede!... *(Robotul Primus și robotina Helena intră repede pe ușa din mijloc.)* HELENA:

Primus, Primus, ce-i asta? Cine strigă? PRIMUS *(privind în sala*

de disecție): Domnul îl taie pe Damon. Vino repede să vezi, Helena!

HELENA: Nu, nu, nu! *(își acoperă ochii)*. E îngrozitor! ȚIPĂTUL LUI DAMON: Taie!

HELENA: Primus, Primus, să plecăm de aici! Nu pot să suport! Oh! Primus, mi-e rău!

PRIMUS *(venind spre ea)*: Ce palidă ești!...

HELENA: Simt că mă prăbușesc. De ce e înăuntru, acolo, atâta liniște?

ȚIPĂTUL LUI DAMON: Aaah! Oooh!...

(Alquist năvălește din dreapta, aruncând halatul plin de sânge.)

ALQUIST: Nu pot! Nu pot! Dumnezeu, ce grozăvie!... RADIUS *(în ușa sălii de disecție)*: Taie, domnule! Tot mai trăiește.

ȚIPĂTUL LUI DAMON: Taie! Taie!

ALQUIST: Luați-l repede de-aici! Nu vreau să mai aud! RADIUS: Roboții suportă mai mult ca tine.

ALQUIST: Cine e aici? Leși afară! Leși! Vreau să rămân singur. Cum te cheamă?

PRIMUS: Robotul Primus.

ALQUIST: Primus, să nu lași pe nimeni înăuntru! Vreau să dorm, auzi tu? Du-te și fă curat în sala de disecție! Ce e asta? *(își privește mâinile.)* Apă, repede! Apa cea mai curată!

(Helena iese grăbită.) ALQUIST: O, sânge! Cum ați putut, voi, mâini... mâini cărora vă plăcea munca cinstită, cum ați putut voi să faceți una ca asta? Măinile mele! Măinile mele! O, Doamne, cine mai e aici? PRIMUS: Robotul Primus.

ALQUIST: Ia halatul de aici! Nu vreau să-l văd! *(Primus ia halatul și-l duce afară.)* Gheare însângerate, de mi-ați dispărea de pe trup! Mâini, care ați ucis...

(Din dreapta năvălește Damon, învelit într-un cearșaf înroșit.)

ALQUIST *(dă înapoi)*: Ce cauți aici? Ce cauți aici?

DAMON: Trăiesc!... E mai bine, e mai bine să trăiești!

(Al doilea și al treilea robot dau năvală.)

ALQUIST: Luați-l de-aici! Luați-l de-aici! Luați-l repede!

DAMON *(e dus spre dreapta)*: Vreau să trăiesc, vreau să trăiesc! E mai bine...

(Helena aduce o cană cu apă.)

ALQUIST: A trăi... Ce cauți aici, fată? Ah, tu ești! Toarnă-mi apă, toarnă-mi! *(Se spală pe mâini.)* Apă curată, apă limpede și răcoroasă! Rece izvorăș, cât e de bine! A! Mâinile, mâinile mele! Îmi veți fi odioase până la moarte! Toarnă mai mult! Mai multă apă! Cât de multă apă! Cum te cheamă?

HELENA: Robotina Helena.

ALQUIST: Helena? De ce Helena? Cine ți-a dat numele acesta?

HELENA: Doamna Domin.

ALQUIST: Ia să te văd! Helena? Helena îți zice? N-am să te pot chema așa. Hai, du cana asta de-aici!

(Helena iese cu cana.)

ALQUIST *(singur)*: Zadarnic! Zadarnic! N-ai aflat nimic, nimic! Oare o să dibui de-a pururi, învățăcel lipsit de har? Doamne, Dumnezeuule, cum îi mai tremura trupul! *(Deschide fereastra.)* Se-ntunecă. A mai trecut o zi și n-ai avansat cu nimic! Destul! Niciun pas mai departe! Nu cerceta! Totul e zadarnic, zadarnic, zadarnic! De ce se mai luminează! O, o, o, la ce bună ziua în cimitirul vieții? Oprește-te, soare, nu mai răsări!... A! Ce liniște, ce liniște! De ce-ai tăcut, glasuri iubite? Dacă aș putea, cel puțin dacă aș putea dormi!... *(Stinge luminile, se întinde pe sofa și trage mantaua pe el.)* Cum îi tremura trupul! O, o, o, sfârșitul vieții!...

(Pauză.)

(Din dreapta se strecoară Helena.)

HELENA: Primus, vino-ncoa', te rog!

PRIMUS *(intră)*: Ei, ce e?

HELENA: Ia te uită ce de tuburi! Ce-o fi făcând cu ele?

PRIMUS: Experiențe. Nu pune mâna!

HELENA *(se uită în microscop)*: Uită-te înăuntru, să vezi!...

PRIMUS: Microscopul. Ia!...

HELENA: Nu mă atinge! *(Sparge o eprubetă.)* Ah! S-a vărsat!...

PRIMUS: Ce-ai făcut?

HELENA: Lasă că șterg.

PRIMUS: I-ai stricat experiența.

HELENA: Ce-are a face? Și pe urmă, tu ești de vină. Nu trebuia să te apropii!

PRIMUS: Nu trebuia să mă chemi.

HELENA: Nu trebuia să vii când te-am chemat. Ia te uită, Primus, ce-a scris colea!

PRIMUS: Nu e voie să te uiți, Helena. E secret.

HELENA: Ce secret?

PRIMUS: Secretul vieții!

HELENA: Foarte interesant. Numai cifre! Astea ce sunt?

PRIMUS: Formule.

HELENA: Nu pricep. *(Se duce la fereastră.)* A! Ia te uită, Primus!

PRIMUS: Ce?

HELENA: Răsare soarele!

PRIMUS: Așteaptă... *(Răsfoiește o carte.)* Helena, asta e lucrul cel mai mareț din lume!

HELENA: Dar vino odată!

PRIMUS: îndată! îndată!

HELENA: Primus, mai lasă'ncolo secretul ăla al vieții! Ce te privește pe tine? Vino să vezi, repede!

PRIMUS *(se apropie de fereastră)*: Ei, ce e?

HELENA: Auzi? Cîripesc păsărelele. Ah! Primus, aș vrea să fiu pasăre.

PRIMUS: De ce?

HELENA: Nu știu, Primus. Nu știu ce am, se petrece cu mine ceva neobișnuit, mi-am pierdut capul. Trupul, inima, mă dor - totul mă doare!... Și ce mi s-a întâmplat, ah! asta nu-ți spun!

Primus, cred că trebuie să mor curând!

PRIMUS: Spune, Helena, nu simți uneori că parcă ar fi mai bine să mori? Știu eu, poate că... dormim numai. Ieri în vis iar am vorbit cu tine.

HELENA: în vis?

PRIMUS: în vis. Vorbeam parcă într-o limbă străină, într-o limbă nouă, din care nu mai țin minte niciun cuvânt.

HELENA: Despre ce vorbeam?

PRIMUS: Știu eu? Nici eu nu pricepeam și totuși știu că niciodată n-am spus ceva mai frumos. Cum a fost și unde, nu știu. Când te atingeam, simțeam că mor. Până și locul era altfel decât se poate vedea oriunde pe pământ.

HELENA: Am descoperit un locșor, Primus, merită să-l vezi. A fost locuit de oameni, dar au crescut bălării și nu se mai duce nimeni acolo. Nimeni, afară de mine.

PRIMUS: Ce e acolo?

HELENA: Nimic deosebit, o căsuță și o grădină. Și doi câini. Dacă ai vedea cum îmi ling mâinile, dacă le-ai vedea puii, ah! Primus, cred că nu există ceva mai minunat! Îi iei așa, în poală, îi legeni, și atunci nu te mai gândești la nimic și nimic nu te mai preocupă, până apune soarele; când te ridici, ți se pare că ai făcut de mii de ori mai mult decât dacă ai fi lucrat. Nu, hotărât lucru, nu sunt bună de nimic; cu toții susțin că nu mă pricep la nicio treabă. Nu știu cum sunt.

PRIMUS: Ești frumoasă.

HELENA: Eu? Fugi de-aici! Primus, ce tot vorbești?

PRIMUS: Crede-mă, Helena, sunt cel mai puternic dintre roboți.

HELENA (*în fața oglinzii*): Să fiu cu-adevărat frumoasă? Ah! Părul ăsta, de l-aș putea împodobi! În grădina aceea îmi puneam totdeauna flori în păr, dar acolo nu e nici o oglindă, nu e nimeni... (*Se apleacă spre oglindă.*) Tu să fii frumoasă? De ce frumoasă? E frumos părul, care e greu? Sunt frumoși ochii, pe care-i închizi mereu? Sunt frumoase buzele, pe care le muști ca să te doară? Să fii frumoasă: ce înseamnă asta? Și pentru ce? (*Îl zărește pe Primus în oglindă.*) Primus, tu ești? Vino încoace, să ne privim alături, împreună! Vezi, capul tău e altfel decât al meu, umerii altfel și gura altfel! Ah! Primus, de ce te ferești de mine? De ce toată ziua trebuie să alerg după tine? Și mai spui că sunt frumoasă...

PRIMUS: Tu fugi de mine, Helena...

HELENA: Cum ești pieptănat? Să văd! *(își trece mâinile prin părul lui.)* Sst, Primus, niciodată n-am simțit ceva asemănător! Stai, trebuie să te fac frumos! *(la un pieptene de pe lavoar și piaptână părul lui Primus spre frunte.)*

PRIMUS: Nu ți se întâmplă uneori, Helena, să-ți bată inima? Acum, acum trebuie să se întâmple ceva...

HELENA *(începe să râdă)*: Privește-te!...

ALQUIST *(se ridică)*: Cum? Ce-i asta?... Răsete de oameni?... Cine s-a întors?...
HELENA *(lăsând pieptenul să cadă)*: Ce-o să se întâmple cu noi, Primus?

ALQUIST *(năvălind asupră-le, clătinându-se)*: Oameni? Voi... voi... sunteți oameni? *(Helena scoate un țipăt și se întoarce.)*

Sunteți logodiți? Oameni! De unde ați venit? *(îl pipăie pe Primus.)* Cine ești tu?

PRIMUS: Robotul Primus.

ALQUIST: Cum? Ia să te văd, fată! Cine ești tu?

PRIMUS: Robotina Helena.

ALQUIST: Robotină? întoarce-te! Cum, ți-e rușine? *(Apucându-i brațul.)* Vreau să te văd, robotină!

PRIMUS: Las-o, domnule!

ALQUIST: Cum, o aperi? Ieși, fată, de aici! *(Helena iese în grabă.)*

PRIMUS: Nu știam, domnule, că dormi aici.

ALQUIST: Când a fost făcută?

PRIMUS: Acum doi ani.

ALQUIST: De Dr. Gali?

PRIMUS: Da, ca și mine.

ALQUIST: Ei bine, iubite Primus, am... am încercat să fac roboți, ca și Gali. Viitorul depinde de izbânda mea, pricepi?

PRIMUS: Da.

ALQUIST: Prin urmare, du fata în sala de disecție! Vreau s-o disec.

PRIMUS: Pe Helena?

ALQUIST: Firește. N-ai auzit? Du-te și pregătește totul! Se aude?
Să-i mai chem și pe alții să-ți ajute?

PRIMUS (*punând mâna pe un pisălog de pe masă*): Dacă faci un pas, îți sparg capul!

ALQUIST: Hai, sparge-mi-1! Sparge-mi-1! Ce se vor face apoi roboții?

PRIMUS (*cade în genunchi*): Domnule, ia-mă pe mine!... Sunt făcut ca și ea, din același material, în aceeași zi! Ia-mi mie viața, domnule! (*își descoperă pieptul.*) Taie aici, aici!

ALQUIST: Tu du-te, pe Helena vreau s-o tai. Și cât mai repede!

PRIMUS: Ia-mă pe mine în locul ei. Despică pieptul ăsta! Nu voi scoate un țipăt, nu voi scoate un oftat! Ia-mi mie viața, de câte ori vrei...

ALQUIST: Ușurel, ușurel! De ce atâta generozitate? Tu nu vrei să trăiești?

PRIMUS: Fără ea, nu. Nu pot fără ea, domnule! Să n-o ucizi pe Helena! Nu ți-e totuna dacă iei viața mea?

ALQUIST (*atingându-i ușor capul*): Hm, nu știu... Ascultă aici, tinere, gândește-te bine! E greu să mori. Și e mult mai bine să trăiești.

PRIMUS (*ridicându-se*): Nu-ți fie teamă, domnule, taie fără grijă! Sunt mai tare decât ea.

ALQUIST (*sună*): Ah, Primus, e mult, e foarte mult de când am fost și eu tânăr! Nu-ți fie teamă! Helenei nu i se va întâmpla nimic.

PRIMUS (*descheindu-și haina*): Mă duc, domnule.

ALQUIST: Așteaptă.

(*Intră Helena.*)

ALQUIST: Apropie-te, fată, să te văd! Așadar, tu ești Helena? (*O mângâie pe păr.*) Nu-ți fie teamă, nu da înapoi! Îți aduci aminte de doamna Domin? Ah, Helena, părul acesta!... Nu, nu, nu vrei să mă privești. Așadar, fetițe, e gata sala de disecție?

HELENA: Da, domnule.

ALQUIST: Ai să-mi ajuți, nu-i așa, să-l tai pe Primus?

HELENA (*îngrozită, acoperindu-și fața*): Pe Primus?

ALQUIST: Ei da, da, trebuie... știi? De fapt, am vrut să te tai pe tine, dar s-a oferit Primus în locul tău.

HELENA (*acoperindu-și fața*): Primus?

ALQUIST: Da. Ei, și? A, fetița știe să și plângă? Spune-mi, ce-ți pasă de Primus ăsta, la urma urmei?

PRIMUS: N-o mai chinuți, domnule!

ALQUIST (*încet*): Calm, Primus, fii calm! Pentru ce lacrimile acestea? Doamne, parcă-i cine știe ce mare lucru! N-o să mai fie Primus? Peste o săptămână, o să-l uiți. Du-te și fii bucuroasă că rămâi în viață!

HELENA (*șoptind*): Vin eu.

ALQUIST: Unde?

HELENA: Să mă diseci.

ALQUIST: Pe tine? Tu ești frumoasă, Helena. Ar fi păcat!

HELENA: Mă duc eu. (*Primus îi aține calea.*) Lasă-mă, Primus, lasă-mă să intru!

PRIMUS: N-ai să intri, Helena! Pleacă, te rog! N-ai ce căuta aici!

HELENA: Mă arunc pe fereastră, Primus. Dacă intri tu, mă arunc pe fereastră!

PRIMUS (*ținând-o*): Nu te las! (*Către Alquist.*) Nu vei tăia pe niciunul dintre noi, moșule!

ALQUIST: De ce?

PRIMUS: Noi... noi... aparținem unul altuia.

ALQUIST: Fie! (*Deschide ușa din mijloc.*) Tăcere! Duceți-vă!

PRIMUS: Unde?

ALQUIST (*șoptind*): Unde vreți. Helena, ia-1! (*îi împinge afară.*) Du-te, Adam! Du-te, Eva! Îi vei fi femeie! Fii bărbatul ei, Primus! (*închide ușa după ei.*) (*Singur.*) Zi binecuvântată! (*Se duce în vârful picioarelor la masă și varsă conținutul epruhetelor pe jos.*) Sărbătoarea zilei a șasea! (*Se așază la masa de scris, aruncă tomurile pe jos, apoi deschide Biblia, o răsfoiește și citește.*) „Și a făcut Dumnezeu pe om, după chipul său, după chipul lui Dumnezeu l-a făcut, bărbat și femeie i-a făcut. Și i-a binecuvântat pe ei Dumnezeu și le-a zis lor Dumnezeu: «Fiți roditori și vă înmulțiți, și umpleți pământul și

supuneți-l, și stăpâniți peste peștii mării și peste păsările cerului și peste toate vietățile care se mișcă pe pământ». (*Se ridică.*) Și a privit Dumnezeu la toate câte le făcuse și iată erau bune foarte. Și a fost seară și a fost dimineață: ziua a șasea." (*Se duce în mijlocul camerei.*) Ziua a șasea! Ziua binecuvântată! (*ingenunche.*) Și acum sloboade, Doamne, pe robul tău, pe robul tău netrebnic, Alquist! Rossum, Fabry, Gall, mari inventatori, ce-ați descoperit? Ce-ați descoperit mai mareț decât fata, decât băiatul, decât prima pereche care a descoperit iubirea, plânsul, zâmbetul, zâmbetul iubirii, iubirea bărbatului și a femeii? O, Natură, Natură, viața nu va pieri! Prieteni, Helena, viața nu va pieri! Va renaște din iubire, va începe goală și mică, va prinde rădăcini în pustiu și nu-i va păsa de ceea ce am făcut și clădit, de orașe, de fabrici, de arta noastră, de ideile noastre - dar nu va pieri! Numai noi am pierit. Se vor ruina case și mașini, se vor nărui sisteme mondiale, iar numele celor mari se vor scutura ca frunza... Numai tu, iubire, vei înflori sus, pe ruinele cetăților, și vei încredința vântului semințele vieții. Și acum, Doamne, sloboade în pace pe robul tău, căci ochii mei văzură... văzură... mântuirea ta prin iubire. Viața nu va pieri! (*Se ridică.*) Nu va pieri! (*întinde brațele.*) Nu va pieri!

CORTINA